

Original Makale / Original Article

Okul öncesi eğitimde fırsat eşitsizlikliğini azaltmaya yönelik Türkiye’de uygulanan politikalar

Policies implemented in Turkey to reduce inequality of opportunity in preschool education

Nuray ERAN TÜREDİ^{1*}, Yavuz ERİŞEN², Mehmet GÜROL²

¹Milli Eğitim Bakanlığı, Düzce, Türkiye

²Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Programları ve Öğretim, İstanbul, Türkiye

¹Ministry of National Education, Düzce Türkiye

²Yıldız Technical University, Institute of Social Sciences, Curriculum and Instruction, Istanbul, Turkey

MAKALE BİLGİSİ

Makale hakkında

Geliş tarihi: 20 Haziran 2022

Revizyon tarihi: 7 Temmuz 2022

Kabul tarihi: 28 Eylül 2022

Anahtar kelimeler:

Eğitim, okul öncesi, fırsat eşitsizliği, eğitim politikaları.

ARTICLE INFO

Article history

Received: 20 June 2022

Revision: 7 July 2022

Accepted: 28 September 2022

Key words:

Education, pre-school, inequality of opportunity, education policies.

ÖZ

3-6 yaş aralığı okul öncesi eğitim dönemini kapsayan ve özellikle çocukların sosyal, kişilik ve zekâ gelişimlerinde kritik bir evredir. Bu dönemde dezavantajlı çocukların nitelikli eğitime erişilebilir olması gelişimleri açısından çok önemlidir. OECD ortalamasına göre Türkiye, okul öncesi eğitimde erişimin düşük olduğu ülkeler arasında yer almaktadır. Bu da okul öncesi eğitimde fırsat eşitsizliğinin olduğu göstermektedir. Bu çalışmada, Türkiye’de okul öncesi eğitimde fırsat eşitsizliğini azaltmaya yönelik Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) bünyesinde yürütülen projeler ele alınmakta ve son yıllarda uygulanan destekler hakkında bilgiler sunulmaktadır. Çalışmada ikincil veri kaynakları (YÖK’ün tezlerle ilgili veri tabanları, raporlar, makaleler, elektronik ortamda kayıtlı olan veriler, bildiriler vb.) taranarak betimsel analiz yapılmıştır. Bu bağlamda eğitimde eşitsizliği azaltmak için uluslararası kalite standartlarına uyumlu eğitim programına ve ebeveynlerinde dahil olacağı kapsamlı projelere ihtiyaç duyulmaktadır.

ABSTRACT

Children’s 3-6 age range is a critical stage in the pre-school education period and especially in children’s social, personality and intelligence development. In this period, it is very important for the development of disadvantaged children that they have access to quality education. According to the OECD average, Turkey is among the countries with the lower access to pre-school education. This shows that there is an inequality of opportunity in pre-school education. In this study, the projects carried out by the Ministry of National Education (MEB) to reduce the inequality of opportunity in pre-school education in Turkey are discussed and information about the supports implemented in recent years is presented. Descriptive analysis was performed by scanning secondary data sources (YÖK’s databases related to theses, reports, articles, data registered in the electronic environment, papers, etc.). In this context, in

*Sorumlu yazar / Corresponding author

*E-mail address: nurayeran@gmail.com

order to reduce inequality in education, there is a need for an education program compatible with international quality standards and comprehensive projects that will involve parents.

Cite this article as: Eran Türedi, N., Erişen Y., & Gürol, M. (2022). Okul öncesi eğitimde fırsat eşitsizliğini azaltmaya yönelik Türkiye’de uygulanan politikalar. *Yıldız Journal of Educational Research*, 7(2), 121–140.

1. GİRİŞ

Çocukların sosyal-duygusal, bilişsel, dil, psikomotor ve özbakım becerilerini destekleyerek hazırbulunuşluk beklentilerini karşılamalarının yanı sıra öğrenmeye en açık olduğu ve çevrelerinden en çok etkilendiği kritik evre okul öncesi dönemdir. Bu dönem çocuklarda kişiliğinin oluştuğu, yaşam becerilerinin kazanıldığı, yeteneklerin geliştiği, öğrenme kapasitesinin arttığı bununla birlikte çocuklarda beyin fonksiyonlarının etkilendiği için bu evreyi daha verimli, sağlıklı, etkili ve mutlu bir şekilde geçirmeleri açısından büyük önem taşımaktadır (Oktay, 1990; Yaşar ve Aral, 2010; Erkan ve Kırca, 2010; Aslanargun ve Tapan, 2011). Dolayısıyla çocukları akademik yaşamını etkileyen onları ilkokula başarılı bir şekilde geçmeleri ile birlikte nitelik, sağlıklı ve istenen davranışlara sahip bireyler yetiştirmeyi desteklemektedir.

Okul öncesi eğitime erişim eğitimde fırsat eşitliğinin artmasıyla doğrudan ilişkilidir. Bu bağlamda sosyal duygusal, fiziksel, çevresel, biyolojik ve bilişsel risk faktörlerini taşıyan dezavantajlı konumdaki çocukların okul öncesi eğitime erişiminin artırılması kritik öneme sahiptir.

Türkiye okul öncesi eğitimde okullaşma oranı ile gelişmiş ülkelerin gerisinde olup, ancak 2000’li yılından itibaren ciddi artış meydana gelmiştir (Derman ve Başal, 2010). OECD verilerine göre bu artış PISA’ya katılan 65 ülkeye kıyasla en düşük seviyededir (AÇEV-ERG, 2016). 2012 yılı PISA sonuçlarına göre Türkiye’de okul öncesi eğitim almayan çocukların başarı oranının düşük olmasıyla açıklamıştır (Polat, 2014).

OECD ülkelerinin birçoğu okul öncesinde fırsat eşitsizliğini azaltmak için eğitimi ücretsiz ve herkesi kapsayıcı nitelikte eğitim programları hayata geçirerek bu alanda iyileştirmeler gerçekleştirdikleri görülmektedir (OECD, 2016). Bu iyileştirmeler içerisinde göze çarpanı ise çocuk bakımından yararlanan ailelere vergi indirimi ve maddi yardım olarak görülmektedir (EACEA, 2009).

Türkiye’de okul öncesi eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanmasına yönelik öncelikle yasal düzenlemeler doğrultusunda uygulanan politikalarla bakıldığında, Milli Eğitim Şuraları (MEŞ) ve Kalkınma Planlarında (KP) fırsat eşitliğinin iyileştirilmesi için eğitime yapılan yatırımlara rağmen birtakım zorluklarla karşılaşılabilen ve çözümlere ihtiyaç duyulabilmektedir. Türkiye’nin bölgeler arası yapısal farklılıklarında rastlanılan ailenin sosyo ekonomik durumu, hızlı nüfus artışı, eğitime erişim, ailelerin eğitime ilgisiz oluşu, öğrenci özellikleri, öğrenci başarısı gibi eğitimde fırsat eşitliğini etkileyen değişkenler dikkat çekmektedir. Nitekim bölgesel özellikler gözönüne alındığında eğitim yaptırımları eşit dağılım standartları bulunmamaktadır (Tan; 1987; MEB, 2015; Tabak, 2017).

Eğitimde fırsat eşitliğini sağlanabilmesi için yapılabilecekler arasında; ulusal ve uluslararası eğitimi destekleyici etkinlik programları tasarlamak, bölgesel özelliklere göre eğitime doğrudan destek sağlamak ve eğitim maliyetlerini karşılayıcı önlemler almak sayılabilir (Edwards, 1946). Okul öncesi eğitime öncelik verilmesi temel eğitimin yapısını güçlendirir ve çocuklar arasındaki fırsat eşitsizliğini önlenmesinde büyük rol oynar (Schleicher, 2009) (Tablo 1).

Tablo 1. Türkiye’de Fırsat Eşitsizliğini Azaltmaya Yönelik Uygulanan Politikalar

Politika Seçenekleri	Beklenen Etki
Okul Öncesi Dönem (3-5 yaş)	
<ul style="list-style-type: none"> • Millî Eğitim Bakanlığı erken çocukluk eğitiminin genişletilmesi ile ilgili 2014-2015’e kadar Türkiye’deki anaokullarının halka açılması aşamalarının düzenlemesi. • Erken çocukluk eğitimi ile ilgili kalite çerçevesi oluşturulması için özel sektör ve kamudan yararlanılması. • Erken çocukluk döneminin önemini vurgulayan kampanyalarla bilgilendirme yapılması. 	<ul style="list-style-type: none"> • Ülke geneli 5 yaş çocukların kayıt oranlarının en yoksul illerden başlamak üzere en yüksek illere göre oranının artması • Erken çocukluk dönemi çocukları ve öğretmenleri için açık hedefler ile kalite derecelendirme sisteminin oluşturulması. • Ebeveynlerin çocuklarını okula erken başlamasına yönelik isteklerinin artması.

Türkiye’de eğitimde fırsat eşitliği için uygulanan politikalar incelendiğinde, üç politika belirlenmiş ve etkileri üzerinde durulmuştur. Bunlardan birincisi, MEB’in erken çocukluk eğitiminin genişletilmesi adına anaokulu yapılması ile 5 yaş grubu çocukların kayıt oranlarının en dezavantajlı illerden en yüksek illere göre artması hedeflenmiştir. İkinci olarak, erken çocukluk eğitiminin kalite standartlarında göre kamudan ve özel sektörden yararlanılması ile kalite derecelendirme sisteminin oluşturulması planlanmıştır. Son olarak erken çocukluk eğitimi hakkında bilgilendirme yapılması ile ebeveynlerin çocuklarını okula erken başlaması isteklerinin artması olarak politikalar belirlenmiştir. Bu politikalarla bireysel ve sosyal koşulların sağlanması, yaşanılan bölge, sosyo-ekonomik durum, cinsiyet vb. faktörlerin kamu kaynaklarını herkesin eğitimi için eşit kullanılarak yapılan yatırımlar en etkili adım olarak tanımlanmaktadır. Böylece tüm bireylerin temel becerilere sahip olmasının yanı sıra iyi bir eğitim görmelerine fırsat olarak görülmektedir (OECD, 2012).

MEB 2018 yılında açıkladığı 2023 Eğitim Vizyonu incelendiğinde, okul öncesi eğitimde fırsat eşitsizliğini azaltmaya yönelik hedeflerin yer aldığı görülmektedir. Bu hedeflerin içerisinde; okul öncesi eğitimin yaygınlaştırılması, ortak kalite standartları geliştirilmesi ve farklı nedenlerden dolayı elverişsiz şartlarda yaşayan çocukların eğitim niteliğinin artırılması olarak yer almıştır. MEB ve Hazine ve Maliye Bakanlığının 2019 yılı verileri incelendiğinde, okul öncesi eğitime en fazla bütçe ayrıldığı halde istenilen hedeflere ulaşma konusunda daha fazla yatırıma ihtiyaç duyulduğu ortaya çıkmıştır (Eroğlu ve Şimşek 2021).

1.1. Araştırmanın Amacı

Araştırma, okul öncesi eğitimde fırsat eşitsizliğini azaltmaya yönelik Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) bünyesinde yürütülen projeler ele alınmakta ve son yıllarda uygulanan destekler hakkında bilgiler sunmaktır. Bu amaç çerçevesinde aşağıdaki sorulara yanıt aranmaya çalışılmıştır:

1. Okul öncesi eğitimde fırsat eşitsizliğini azaltmaya yönelik uygulanan;
  - a. Ulusal projelerde alınan kararlar, uygulamalar ve sonuçlar nelerdir?
  - b. Uluslararası projelerde alınan kararlar, uygulamalar ve sonuçlar nelerdir?
  - c. Beş Yıllık Kalkınma Politikaları’nda alınan kararlar, uygulamalar ve sonuçlar nelerdir?
  - d. Millî Eğitim Şuraları’nda alınan kararlar, uygulamalar ve sonuçlar nelerdir?
2. Okul öncesi eğitimde fırsat eşitsizliğini azaltmaya yönelik eğitim göstergeleri nelerdir?
  - a. Yıllarına göre okullaşma oranları
  - b. Bölgelere göre okullaşma oranları
  - c. Okul kurumlarına göre derslik ve öğretmen sayıları
  - d. 2019-2023 Stratejik Planında yer alan okul öncesi eğitimde fırsat eşitsizliğini azaltmaya yönelik hedefler
  - e. Okul öncesi eğitim bütçesi
  - f. Türkiye ve OECD ortalamalarına göre okul öncesi 3-5 yaş aralığındaki çocukların katılım oranları

1.2. Araştırmanın Önemi

Okul öncesi dönem, eğitim sistemimizin en önemli basamaklarından biridir ve tüm eğitim temelini oluşturur. Bu noktada araştırmamız, okul öncesi eğitimde fırsat eşitsizliği-

ni azaltmaya yönelik Türkiye’de uygulanan ulusal ve uluslararası projeleri, Hükümet politikalarını, Kalkınma Planlarını, Millî Eğitim Şuralarını, Stratejik Planları ve 2023 Eğitim Vizyonu vb. uygulamalar ile mevcut durum hakkında ve geleceğe yönelik tahmine dayalı politika önerilerinin bulunduğu veriye dayalı kanıtlar sunmaktadır. Böylece bu araştırmanın alanyazına ve paydaşlara katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1.3. Sınırlılıklar

Bu araştırma Cumhuriyet’ten günümüze kadar okul öncesi eğitimde fırsat eşitsizliğini azaltmaya yönelik Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) bünyesinde yürütülen projeler ve politikalar ile son yıllarda uygulanan destekleri incelemekle sınırlandırılmıştır.

2. YÖNTEM

Bu çalışmada belge (doküman) inceleme yöntemi kullanılmıştır. Belge inceleme, basılı ve elektronik belgelerin incelenmesi ve ayrıntılı olarak değerlendirilmesini içeren yöntem olup, yazılı ve görsel materyallerin analiz edilmesidir (Bowen, 2009).

2.1. İncelenen Dökümanlar

Türkiye’de okul öncesi eğitimde fırsat eşitsizliğini azaltmak amacı ile uygulanan politikaları incelemek için ölçüt örnekleme yöntemi tercih edilmiştir. Ölçüt örnekleme önceden hazırlanmış ölçütler takımı veya araştırmacılar tarafından belirlenen ölçütleri kapsayan tüm durumların çalışılmasıdır.

Birinci ölçüt, araştırma konusuna uygun literatür taraması ile ikinci kaynaklardan YÖK’ün tezlerle ilgili veri tabanları, raporlar, makaleler, elektronik ortamda kayıtlı olan veriler, bildiriler vb. kullanılmıştır. İkinci ölçüt ise, okul öncesi eğitimde eşitsizlik azaltmaya yönelik projeler ve politikaların ortak içeriğine sahip veriler olmasıdır.

Bu kapsamda, Cumhuriyet’ten günümüze kadar uygulanan politikalar ve yapılan düzenlemelerin eğitime yansımaları yer verilmiştir.

2.2. Verilerin Toplanması

Araştırmacılar tarafından alan yazına uygun veriye ulaşmak için inceleme formu oluşturulmuştur. Bu süreçte Türkiye’de uygulanan okul öncesi eğitimde fırsat eşitsizliği ile ilgili çalışmalar tespit edilmiştir. Araştırmada inceleme yapılırken başlık ve anahtar kelimeleri; “okul öncesi”, “fırsat eşitsizliği”, “fırsat eşitliği”, “eğitim politikaları”, “okul öncesi eğitim durumları” konularında yayınlanmış olan çalışmalar değerlendirmeye alınmıştır. Bu aşamada Türkiye’de yer almayan çalışmalar kapsam dışı bırakılmıştır.

Araştırma okul öncesi eğitimde fırsat eşitsizliğini azaltmaya yönelik uygulamalar olduğundan dolayı 1921-2022 yılları arasında yayınlanmış olan çalışmalar incelenmiştir. Bu kapsamda ulaşılan makaleler, tezler, eğitim raporları, Millî Eğitim Şura Raporları, Millî Eğitim İstatistik Raporları, Beş Yıllık Kalkınma Planları, 2023 Eğitim Vizyon Belgesi ve Stratejik Planına göre araştırma çerçevesinde incelenen kaynakların türüne ve yıllarına göre bilgileri Tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 2 incelendiğinde araştırmanın amacı doğrultu-

Tablo 2. Araştırma Çerçevesinde İncelenen Kaynakların Türüne ve Yıllara Göre Dağılımı

Araştırma Türü	Yıl	İncelenen Araştırma Adı	
Makale	1997	Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi	
	2011	Education Sciences	
	2016	Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi	
	2017	Finans Politik ve Ekonomik Yorumlar Dergisi	
	2017	Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi/UUSBD	
	2018	Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi	
	2018	Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi	
	2019	Türk Eğitim Bilimleri Dergisi	
	2019	Turkish Studies	
	2020	Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi	
	2021	Yaşadıkça Eğitim Dergisi	
	2021	Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi	
	2021	Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi (ASEAD)	
	Doktora Tezi	2009	Kocaeli Üniversitesi
		2017	Gazi Üniversitesi
2019		İstanbul Üniversitesi	
Yüksek Lisans Tezi	2014	Giresun Üniversitesi	
	2015	Balıkesir Üniversitesi	
Milli Eğitim Şuraları	1921-1926	Heyet-i İlmiye	
	17-29/07/1939	Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı (MEB)	
	15-21/02/1943		
	02-10/12/1946		
	23-31/08/1949		
	04-14/02/1953		
	18-23/03/1957		
	05-15/02/1962		
	28/09/1970-03/10/1970		
	24/06/1974-04/07/1974		
	23-26/06/1981		
	08-11/06/1982		
	18-22/06/1988		
	15-19/01/1990		
	27-29/09/1993		
	13-17/05/1996		
	22-26/02/1999		
	13-17/11/2006		
	01-05/11/2010		
	02-06/12/2014		
01-03/12/ 2021			
Kalkınma Planları	1963-1967	T.C. Başbakanlık Devlet	
	1968-1972	Planlama Teşkilatı (DPT)	
	1973-1977		
	1979-1983		
	1985-1989		
	1990-1994		
	1996-2000		
	2001-2005		
	2007-2013		
	2014-2018		
2019-2023	Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı		

Tablo 2. DEVAMI

Araştırma Türü	Yıl	İncelenen Araştırma Adı
Eğitim Raporları	2005	Eğitim Reformu Girişimi
	2006	MEB, Projeler Koordinasyon Merkezi Başkanlığı
	2007	TED
	2009	AÇEV
	2009	ERG
	2009	EACEA
	2010	Türkiye Cumhuriyeti Devlet Planlama Teşkilatı ve Dünya Bankası Refah ve Sosyal Politika Analitik Çalışma Programı
	2011	Dünya Bankası
	2011	TVV, AÇEV, MEB
	2014	Avrupa Komisyonu
	2016	AÇEV ve ERG
	2016	AÇEV
	2017	Development Analytics
	2018	Özel İhtisas Komisyonu Raporu
	2018	Eğitim-Bir-Sen Stratejik Araştırmalar Merkezi.
	2019	AÇEV
	2019	AÇEV
	2019	Avrupa Komisyonu
	2021	2020 Yılı Birim Faaliyet Raporu
	2021	Eğitim Politikaları Araştırma Merkezi (EPAM)
	2021	TEDMEM
	2022	European Commission
2022		
Milli Eğitim İstatistik Raporları	2015	Milli Eğitim Bakanlığı (MEB)
	2016	
	2017	
	2018	
	2019	
	2020	
Stratejik Planlar	2019	
	2023 Eğitim Vizyon Belgesi	2018

sunda 1921-2022 yılları arasında yayınlanmış olan 13 makale, 3 doktora, 2 yüksek lisans, 21 Milli Eğitim Şura Raporu, 11 Kalkınma Planı, 23 Eğitim Raporu, 6 Milli Eğitim İstatistik Raporu, Stratejik Planlar ve 2023 Eğitim Vizyonu verilerine ulaşılmıştır.

2.3. Verilerin Analizi

Araştırma verileri literatür taraması ile ikinci kaynaklara ulaşılarak (YÖK'ün tezlerle ilgili veri tabanları, raporlar, makaleler, bilgisayar ortamında kayıtlı veriler, bildiriler vb.) elde edilen dokümanlar ve belgeler ile betimsel analiz yöntemi kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Araştırma daha önceden analiz ederek kayıt altına alınan verilerden oluşmaktadır. Bu nedenle belirli ölçüde güvenilirliğe ve geçerliliğe sahiptir.

Araştırma esnasında veriler teker teker okunduktan sonra kodlama yapılır ve kategoriye ayrılır. Ayrılan kodlar ve kategoriler uzman eşliğinde tekrar kontrol edildikten sonra araştırma sonuçları ortaya çıkar (Merriam, 1998). Bu doğrultuda araştırmamızda betimsel analiz yöntemi ile okul öncesi eğitimde fırsat eşitsizliğini azaltmaya yönelik uygulamalar betimlenmeye çalışılmıştır. Araştırma veri-

leri önceden belirlenmiş olan araştırma soruları ile ortaya konulan temalara göre özetlenip, yorum yapılmıştır. Araştırma kapsamında elde edilen verilerle oluşturulan tema ve kodlar altına yerleştirilerek sınıflamalar yapılmış ve frekans değerleri ile birlikte sunulmuştur.

Araştırmanın geçerlik ve güvenilirliği sağlanması için eğitim programı ve öğretim alanından iki uzman araştırmacıya incelettirilerek uzman görüşü alınmıştır.

2.4. Geçerlilik ve Güvenirlik

Araştırmada, geçerlilik ve güvenilirliğin istenilen düzeyde gerçekleşmesi için araştırmanın amacı, alt soruları, önemi ve sınırlılıkları anlaşılır ve net bir şekilde sunulmuştur. Ayrıca, başka araştırmacılar tarafından kolaylıkla anlaşılması amacıyla tablolara ve grafiklere yer verilmiştir.

Araştırmalarda geçerlilik ve güvenilirlik ile ilgili dikkat edilmesi gereken ilk unsur örneklem seçiminin doğru olmasıdır (Öğülmiş, 1991). Bu noktada, araştırmanın konusu "okul öncesi eğitimde fırsat eşitsizliğini azaltmaya yönelik uygulamalardan" oluşan çalışmalar seçildiği için

araştırmanın örnekleme doğru seçildiği düşünülmektedir.

Araştırmada güvenilirliği (inandırıcılık) sağlamak amacıyla uzmanlarla paylaşılması ve görüşleri doğrultusunda ulaşılan sonuçlar araştırmanın güvenilirliğini artıracaktır ifade edilmiştir (Glesne ve Peshkin, 1992). Böylece verileri toplayan araştırmacı tarafından toplanan veriler iki farklı uzman tarafından farklı zamanlarda aynı kodlama yapılmış ve sonuçlar aynı çıkmıştır. Uzman değerlendirmesinin ardından, görüş birliğine varılan araştırmanın güvenilirliğini artıracaktır vurgulanmıştır.

Araştırmada geçerliliği (aktarılabirlik) sağlamak amacıyla araştırmacılar tarafından seçilen konu hakkında taraflı gözlem yapabileme, verilerin toplama ve toplanan verilerin nasıl ulaşıldığı ve ulaşılan sonuçlar doğrultusunda ayrıntılı olarak raporlaştırılma işlemidir (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Bu araştırmada önceden belirlenmiş araştırma soruları ile ortaya çıkan temaların nasıl ulaşıldığı, temaların nasıl oluşturulduğu ve elde edilen verilerle ortaya çıkan sonuçların ayrıntılı olarak açıklanması araştırmanın geçerli olduğu göstermektedir.

3. BULGULAR VE YORUM

Araştırma sorularıyla ilgili bulgular iki başlık altında toplanmıştır. Birinci aşamada; ulusal projeler, uluslararası projeler, milli eğitim şuraları ve kalkınma planlarında alınan kararlar, uygulamalar ve sonuçlar hakkında bilgiler yer alırken; ikinci aşamada, eğitim göstergelerinin; yıllara, bölgelere, okul kurum derslik ve öğretmen sayılarına, stratejik

planda yer alan hedeflerine, eğitim bütçelerine ve katılım oranları yer almıştır. Böylece bulgular araştırma sorularına paralel olarak analiz edilmiştir.

3.1. Okul Öncesi Eğitimde Fırsat Eşitsizliğini Azaltmaya Yönelik Kamu Politikaları

Elverişsiz hanelerde yaşayan çocukların okul öncesi eğitime erişiminin sosyoekonomik nedenlerden dolayı sınırlı olması eşitsizlik kaynağının olduğunun göstergesidir. Bu sebeple okul öncesi eğitime erişimin artırılması için uygulanan politikalar eşitsizliğin önlenmesinde önemli görülmektedir (Özer, Gençoğlu ve Suna, 2021; Waldfogel, 2015; Magnuson vd., 2004).

Okul öncesi eğitim erişimine yönelik Türkiye'de birçok önemli politikaların belirlenmesinde; Beş Yıllık Kalkınma Politikaları, Milli Eğitim Şuraları, 2023 Eğitim Vizyon Belgesi ve Stratejik Planlar gibi birçok uygulama yer almaktadır. Nitekim, 2023 Eğitim Vizyonu'nda dezavantajlı çocuklar başta olmak üzere okul öncesi eğitimin atırılması için beş yaşın zorunlu eğitim kapsamına alınması hedeflenmiştir. Bu kapsamda elverişsiz hanelerde yaşayan çocuklar için yaz okulu, taşıma merkezi ana sınıfı, gezici öğretmen sınıfı ve gezici sınıflar oluşturulmuştur. Böylece en az bir sene her çocuğun okul öncesi eğitim olarak ilkokula başlaması planlanmıştır. Ayrıca temizlik, kırtasiye ve giyim gibi gerekli olan ihtiyaçlar karşılanmıştır (Özer, Gençoğlu ve Suna, 2021; MEB, 2021b).

Bu doğrultuda Türkiye'de uygulanan ulusal ve uluslararası projelere ilişkin bilgiler Tablo 3'te gösterilmiştir.

Tablo 3'te görüldüğü gibi okul öncesi eğitimde fırsat

Tablo 3. Okul Öncesi Eğitimde Fırsat Eşitsizliğini Azaltmaya Yönelik Ulusal ve Uluslararası Projeler

	Proje Adı	Proje Ortakları
Uluslararası Projeler	Erken Çocukluk Eğitiminde (EÇE) Kalite ve Erişimin Arttırılması Projesi	AB, UNICEF
	Okul Öncesi Eğitimin Güçlendirilmesi Projesi	AB, UNICEF, Kamu kuruluşları, Yerel yönetimler ve STK
	Etkinlik Kitapları ve Boya Seti Dağıtımı	HBÖGM, TEGM, GİZ
	Okul Öncesi Eğitimde Yaz Eğitimi	GAP İdaresi, UNICEF, TKV, AÇEV
	Taşınabilir Anasınıfı Yapımı Projesi	MEB, UNICEF
	Oyun Sandığı Projesi (Ev Temelli Model)	AB, UNICEF
	Okul Öncesi Eğitimin Desteklenmesi ve Yaygınlaştırılması Projesi	OÖEGM, Dünya Bankası
	Temel Eğitime Destek Projesi	Avrupa Komisyonu,
	AB Akdeniz Fonu (MEDA)	
	Okul Öncesi Eğitimi Yaygınlaştırma ve Kalitesini Artırma Projesi	Hollanda
Ulusal Projeler	Erken Çocukluk Eğitim Takvimi	MEB
	Mobil Anaokulu Projesi	MEB, Valilikler, Belediyeler ve Üniversiteler
	Yaz Okulları Projesi	AÇEV, OÖEGM
	Kırsal Alanda Yaşayan Çocuklar için Eşit Bir Başlangıç Projesi	AÇEV
	Geleceğe İlk Adım Projesi	AÇEV, TVV
	Çocuklar Gülsün Diye Projesi	Çocuklar Gülsün Diye Derneği

eşitsizliğini azaltmaya yönelik uygulan 9 uluslararası, 6 ulusal proje ve ortakları hakkında bilgiler sunulmuş ve projelerle ilgili detaylı bilgiler aşağıda yer verilmiştir.

3.1.1. Uluslararası Projeler

Eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanması için dünya ülkelerinin ortak çalışmalarını Birleşmiş Milletlerin alt birimleri olan UNICEF, ILO ve UNESCO gibi uluslararası kurumlar aracılığıyla yürütülmüş ve yürütülmeye devam etmektedir.

Birleşmiş Milletler'in (BM) 2030 yılına kadar ulaşılması planlanan "Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları" kapsamında Türkiye için "4.Nitelikli Eğitim" hedefi doğrultusunda okul öncesi eğitimdeki fırsat eşitsizliğinin önündeki engelleri kaldırmak için hayata geçirilmesi için planlanan hedefler içerisinde; 2030'a kadar kız ve erkek çocuklarının okul öncesi eğitime erişiminin sağlanması, kapsayıcı ve etkili öğrenme ortamlarının oluşturulması ve eğitimin ücretsiz olması şeklinde belirlenmiştir (UNDP, 2015). Bu doğrultuda uygulanan uluslararası projelerin tema ve kodlarına ilişkin bulgular Tablo 4'te gösterilmiştir.

Tablo 4'te görüldüğü gibi günümüzde uygulanan uluslararası projeler ile eğitimde eşitsizliği azaltmaya yönelik yapılan çalışmaların ortak teması, "Elverişsiz şartlarda yaşayan çocuklar" oluşturmuştur. "Ekipman desteği", "Kırtasiye yardımı" ve "Sınıf donanım" verilen destek faaliyetleri ile en fazla ifade edilen kodlar olarak tespit edilmiştir. Bu kapsamda projelerin detaylı bilgisi aşağıya yer almaktadır.

3.1.2. Erken Çocukluk Eğitiminde Kalite ve Erişimin Arttırılması Projesi

Türkiye ve AB ortaklaşa yürüttüğü UNICEF'in teknik destekleri ile 2020 yılında uyguladığı proje, 2023 Eğitim Vizyon Belgesinde belirtilen erken çocukluk eğitiminin yaygınlaştırılması ve çeşitlendirilmesiyle hedefi ile başlamıştır. Bu kapsamda proje, elverişsiz şartlarda yetişen çocuklar ile tüm çocukların eğitime erişiminin artırılması ve eğitim kalitesinin yükseltmesi hedeflenmiştir (European Commission, 2022).

Belirlenen 20 pilot iller içerisinde 3 yıl boyunca sürmesi hedeflenmiştir. Bu kapsamda uygulamada karşılaşılabilecek güçlükler belirlenerek okul öncesi programı güncellenecek-

tir. Amaç 10.000 okul öncesi öğretmenini eğitim vermektir. Bunun yanı sıra fiziksel alanı bulunmayan bölgelere 300 konteyner ve 600 derslik anasınıfları kurulumu gerçekleştirilecektir. Projenin ulusal düzeyde ulaşılmasının kolaylaştırılmak için çizgi film çekimi planlanmıştır. Ayrıca, 500 adet "Yaz Anaokulu Eğitim Modeli", 5000 adet "Benim Oyun Sandığım" ve 1500 adet "Gezici Öğretmen Modeli" eğitim setleri hazırlanarak elverişsiz bölgelerdeki çocukların okul öncesi eğitimine erişimine faydalanması amaçlanmıştır. Bu proje ile alternatif okul öncesi eğitim modellerinin uygulanmasına kolaylık sağlanacaktır (European Commission, 2022).

3.1.3. Okul Öncesi Eğitimin Güçlendirilmesi Projesi

AB ve UNICEF'in maddi destekleriyle 2010-2013 yılları arasında 32 pilot ilde dezavantajlı çocuklara ve ailelerine yönelik nitelikli gündüz bakımı ile okul öncesi eğitimde okullaşma oranının artırılmasına katkı sağlamak amacıyla kalite standartlarında hizmetlerin geliştirilmesi planlanmıştır.

Proje kapsamında kamu kurum ve kuruluşlar, STK, yerel yönetimler ve MEB kurumları iş birliği ile toplum temelli eğitim sistemi geliştirilerek dezavantajlı çocuklara ulaşım sağlanması ile ortaya çıkan fırsat eşitsizliği ve engellerin azaltılması amaçlanmıştır.

Bu kapsamda bağımsız anaokulları ve ilkokul bünyesinde bulunan anasınıflarına donanım, ekipman desteği sağlanmıştır (AÇEV ve ERG, 2016).

3.1.4. Etkinlik Kitapları ve Boya Seti Dağıtımı

MEB'in 2023 Eğitim Vizyonu belirtilen "Erken Çocukluk Eğitiminin Desteklenmesi" amacı kapsamında TEGM, HBGM ve Alman Uluslararası İş birliği Kurumu (GİZ) ile yürütülmeye başlatılan proje ile dezavantajlı çocukların gelişimlerine yönelik iki ayrı etkinlik kitabı "Bir Şeyden Çok Şey" ve "İlk Arkadaşım" hazırlanmıştır. Birinci kitapta çocukların evde kaliteli zaman geçirmelerini destekleyici düşük maliyetli ve ulaşılabilir materyaller içeren ip, taş, kumaş, kâğıt gibi her evde kolaylıkla bulunabilecek malzemeler esas alınarak hazırlanmıştır. Bu malzemelerle sanat, matematik, fen ve oyun etkinliklerinde hazırlanan materyallerle dezavantajlı çocukların yaşadıkları haneye veril-

Tablo 4. Uluslararası Projelere İlişkin Bilgiler

Uluslararası Projeler	Tema	Kod	f
Erken Çocukluk Eğitiminde (EÇE) Kalite ve Erişimin Arttırılması Okul Öncesi Eğitimin Güçlendirilmesi	Elverişsiz şartlarda yaşayan çocuklar	Ekipman desteği	6
Etkinlik Kitapları ve Boya Seti Dağıtımı Okul Öncesi Eğitimde Yaz Eğitimi Taşınabilir Anasınıfı Yapımı Projesi Oyun Sandığım Projesi (Ev Temelli Model)		Kırtasiye yardımı	5
Okul Öncesi Eğitimi Yaygınlaştırma ve Kalitesini Artırma Projesi Temel Eğitime Destek Okul Öncesi Eğitimin Desteklenmesi ve Yaygınlaştırılması		Sınıf donanım	6

miştir. İkinci kitap “İlk Arkadaşım”da çocukların problem çözüme, yaratıcılık, merak, hayal etme, düşünme becerilerine geliştirmeye yönelik etkinlik kitabı geliştirilmiştir. Bu kitapta çocuğu merkeze alan yaklaşım öne çıkmaktadır. Bu sayede çocukların sosyal ve duygusal becerilerini destekleyici etkinliklere öncelik tanınmıştır. Hazırlanan bu kitap belirlenen pilot illerde 10.000 elverişsiz haneye dağıtılmıştır (European Commission, 2022).

Bu kitapların yanında materyalleri destekleyici boya kalemleri, kalem ve silgi gibi malzemelerden oluşan setler elverişsiz 11.000 haneye dağıtılmıştır. Bu çalışma ile dezavantajlı çocukların ebeveynleriyle birlikte kaliteli vakit geçirmeleri ve ilkokula hazırlık aşamasında daha kolay adapte olmaları açısından yararlı olacağı üzerinde durulmuştur (European Commission, 2022).

3.1.5. Okul Öncesi Eğitimde Yaz Eğitimi

Okul Öncesi Eğitimde Yaz Eğitimi, elverişsiz hanelerde yaşayan dezavantajlı 5-6 yaş grubu çocukların okul öncesi eğitimlerinin desteklenmesi, ilkokula hazır bulunuşluk düzeylerini artırılması ve çevresel risk faktörleri yüksek olan bu çocuklara koruyucu ve destekleyici müdahale programı oluşturulmuştur.

GAP İdaresi tarafından UNICEF, TKV, AÇEV ortaklığında yürütülen proje ilk olarak 2016 yılında uygulanmıştır. Okul öncesi eğitimden yararlanamayan, düşük sosyo ekonomik düzeye sahip, dezavantajlı çevre şartlarında yaşayan, en az 3 ay sonra ilkokula başlayacak Suriyelilerin çoğunlukla yerleşim gösterdiği Güneydoğu Anadolu bölgesinde yer alan çocuklar hedef alınmıştır. Program içeriği High/Scope yaklaşımı çerçevesinde çocukların bilişsel, sosyal-duygusal, dil, psikomotor ve özbakım becerilerinin gelişimlerini destekleyici etkinlikler “Gelişime Uygun Etkinlikler” yaklaşımı esas alınarak geliştirilmiştir (Erdemir ve Diri, 2019).

PIKTES Koordinatörlüğünde MEB’in Vizyon Belgesi’nde belirtilen “Geçici koruma altındaki göçmenlerin ve mevsimlik tarım işçisi çocukların bulunduğu bölgelerdeki yerleşim yerlerine hızlandırılmış yoğun eğitim programı oluşturulması” ile “Elverişsiz şartlarda yaşayan çocuklara beslenme ihtiyaçlarının karşılanması” hedeflerinin doğrultusunda Suriyelilerin çoğunlukla yerleşim gösterdiği Güneydoğu Anadolu bölgesinde 10 haftalık hızlandırılmış eğitim programı oluşturulmuştur. Söz konusu bu program belirlenen pilot illerde dezavantajlı çocukların eğitim için gerekli olan sınıf içi donatım, kırtasiye, materyal desteği sağlama ve beslenme hizmeti verme gibi çeşitli malzemelerle desteklenmiştir. Bu çalışma 2018-2021 eğitim öğretim yılları arasında 3 yıl sürecek şekilde planlanmıştır (European Commission, 2022).

Proje sonucunda elverişsiz hanelerde yaşayan çocukların sosyal-duygusal gelişimi, bilişsel gelişimi ve Türkçe dil gelişimini desteklediğini ve ilkokula hazır bulunuşluk düzeylerinde olumlu bir fark yarattığı gözlemlenmiştir. Böylece dezavantajlı çocukların ilkokula başlangıçta bilgi ve beceri düzeylerinde eşitliği sağlayarak eğitimdeki fırsat eşitsizliğinin önüne geçilmesi planlanmıştır (Erdemir ve Diri, 2019).

3.1.6. Taşınabilir Anasınıfı Yapımı Projesi

MEB yürütücülüğünde UNICEF’in mali destekleriyle 2018-2020 yılları arasında yabancı uyruklu 3-5 yaş arası şartları elverişsiz koşullarda yaşayan çocukların okul öncesi eğitime erişimi kolaylaştırmak amacı ile taşınabilir anasınıfı yapımı projesi başlatılmıştır.

Bu proje ile dezavantajlı bölgelerdeki nüfusun yoğun olduğu okul öncesi eğitim kurumlarının yetersiz kaldığı yerleşim alanlarına yönelik maliyeti düşük, pratik ve hızlı çözüm olması amacı ile taşınabilir anasınıfı yapımına karar verilmiştir. Bu kapsamda, 76 adet anasınıfı kurulumu gerçekleştirilmiş olup, eğitim için gerekli olan donanım ve eğitim materyali ihtiyaçları karşılanmıştır. Yürütülen bu çalışma ile çocukların gelişimlerini desteklenerek, eğitimde eşitsizliğin önüne geçilmesi sağlanmıştır (MEB, 2021b).

3.1.7. Benim Oyun Sandığım Projesi (Ev Temelli Model)

MEB’in 2023 Eğitim Vizyonu kapsamında UNICEF ve AB tarafından finansa edilen “Benim Oyun Sandığım” projesi, okul öncesi dönemdeki 5 yaş grubundaki dezavantajlı çocukların gelişimini desteklemek amacıyla “Erken Çocukluk Eğitim Hizmeti Yaygınlaştırılması” hedefi doğrultusunda geliştirilmiştir.

Okul öncesi eğitimde aile metaryali “Benim Oyun Sandığım” projesi ile maddi durumu elverişsiz olan hanelere 52 farklı eğitim seti içerisinde hikayeler, yap-bozlar, sayı çubukları, kuklalar ve bloklar vb. malzemelerle okul müdürü ve öğretmenler eşliğinde ailelere dağıtılmış ve 2019-2020 eğitim öğretim yılında pilot illere toplam 500 hanede ev ziyaretleri ile setin kullanımı hakkında bilgiler verilmiştir.

Uygulanan proje ile okul öncesi okullaşma oranı %71 seviyesine çıkmıştır. Yürütülen çalışmanın olumlu sonuçlanmasıyla 2021-2022 yılında güncellenerek 3200 elverişsiz haneye dağıtılmıştır. Dezavantajlı çocuklara araç gereç ihtiyaçları karşılanarak onları ilkokula hazırlaması ve aileleri ile verimli zaman geçirmelerine ortam sağlanması hedeflenmiştir (Özer, Gençoğlu ve Suna, 2021; European Commission, 2022).

3.1.8. Okul Öncesi Eğitimin Desteklenmesi ve Yaygınlaştırılması Projesi

Okul Öncesi Eğitim Genel Müdürlüğü’nün (OÖEGM) yürütücüsü olduğu Dünya Bankasının finansman destek sağladığı “Temel Eğitim Programı II. Faz Okul Öncesi Eğitimin Desteklenmesi ve Yaygınlaştırılması” projesi 2002 yılında uygulanmaya başlamıştır. Bu kapsamda; okul öncesi eğitim kurumlarının yenilenmesi, malzeme desteği ve yeni bina yapımı olarak gerçekleştirilmiştir.

Bu proje ile okul öncesi eğitim oranının artırılması, okul öncesi eğitimden yararlanamayan çocuklara ulaşım sağlanması ve en önemlisi eğitimde fırsat eşitsizliğinin önüne geçilmesi amaçlanmıştır (Arı, Deniz, Erişen ve Çeliköz, 2006).

3.1.9. Temel Eğitime Destek Projesi

Türkiye ile Avrupa Komisyonu’nca 2000-2005 yılları

arasında AB Akdeniz Fonu (MEDA) tarafından “Temel Eğitime Destek Projesine” mali destek verilmiştir.

Projenin amacı; yoksulluğu azaltma perspektifinden yola çıkarak, eğitim seviyesini ve kalitesini üst seviyeye çıkarmak, en dezavantajlı bölgelerde ve illerde yaşayan okul öncesi eğitimden yoksun bırakılan, kız çocukları başta olmak üzere eğitimdeki fırsat eşitsizliğinin önüne geçilmesi planlanmıştır.

Projenin faaliyetleri belirlenen pilot illerde çalışmalar gerçekleştirilmiştir. Söz konusu proje ile halk eğitim merkezlerinin kapasitelerinin geliştirilmesi, bakım onarım yapılması ve ekipman desteğinin sağlanması, risk altındaki çocukların eğitime kazandırılması ve ebeveyn eğitimlerine ağırlık verilmesi olarak çalışmalara yer verilmiştir (Yıldırım, 2007).

3.1.10. Okul Öncesi Eğitimi Yaygınlaştırma ve Kalitesini Artırma Projesi

Türkiye ile Hollanda devletinin 2006 yılında imzaladığı proje, okul öncesi okullaşma oranının ve eğitim kalitesinin artırılması, nüfusun yoğun olduğu ve göç alan illerde saha çalışmaları doğrultusunda pilot uygulama başlatılmıştır.

Okul Öncesi Eğitim Genel Müdürlüğü (OÖEGM) koordinatörlüğünde gerçekleştirilen faaliyetler kapsamında, AB ülkelerinin eğitim sistemlerine ve standartlarına uyum sağlanması için, okul öncesi eğitim politikaları oluşturulması, alternatif eğitim modellerinin uygulanması ile okullaşma oranının artırılması hedeflenmiştir. Böylece okul öncesi eğitimde fırsat eşitliği ve yaygınlaştırılması öncelik hedefleri arasında yer almaktadır (Arı, Deniz, Erişen ve Çeliköz, 2006).

3.2. Ulusal Projeler

Ülkemizde okul öncesi eğitimde fırsat eşitsizliğini azaltmaya ve eğitimde fırsat eşitliğini artırmaya yönelik birçok eğitim politikası yer almaktadır.

Millî Eğitim Bakanlığının ortaklığında belirlenen pilot illerde yürütülen çeşitli projeler uygulanmıştır ve uygulanmaya devam etmektedir. Bu kısımda okul öncesi eğitime erişimde zorluk yaşayan bölgelerdeki uygulamalar hakkında eğitim yansımaları ele alınacaktır. Bu doğrultuda yapılan ulusal projelerin tema ve kodlarına ilişkin bulgular Tablo 5’te belirtilmiştir.

Tablo 5’e bakıldığında ulusal projelerin ortak teması “3-5 yaş arası çocukların okul öncesi eğitimden yararlanma-

maması” olurken, “Materyal desteği”, “Kırtasiye yardımı” ve “Sınıf donanımı” verilen destek faaliyetlerinde en fazla ifade edilen kodlar olarak tespit edilmiştir. Ulusal projeler aşağıda detaylı açıklanmıştır.

3.2.1. Erken Çocukluk Eğitim Takvimi

MEB’in Vizyon Belgesi kapsamında başlatılmış olduğu proje ile elverişsiz hanelere ve salgın döneminde tüm ailelerin okul öncesi 3-5 yaş arası çocukların gelişimini desteklemek için hazırlanmıştır. Takvim, bir yıl boyunca 2019-2020 eğitim öğretim yılında pilot iller üzerinden uygulama yapılmıştır. Alınan olumlu dönütler doğrultusunda güncellenerek 2020-2021 eğitim öğretim yılında hem dijital ortamda hemde takvim olarak kullanıma açılmıştır.

Erken Çocukluk Eğitim Takvimi içeriğinde, ailelerinde dahil olacağı çocukları ile birlikte etkinlik yapabilecekleri içerikler, deneyler, oyunlar, günün sözü, ilginç bilgiler ve ülkemizin coğrafi bölgelerini tanıtan eğlenceli anlatımlar gibi çeşitli etkinlikler yer almaktadır. Bu takvim sayesinde elverişsiz hanelerdeki okul öncesi 5 yaşındaki çocukların aileleri ile birlikte kaliteli zaman geçirmeleri sağlanması ve ilkokula hazırlık aşamasında kolaylık sağlanacağı üzerinde durulmuştur (European Commission, 2022).

3.2.2. Mobil Anaokulu Projesi

Mobil Anaokulu Projesi, maddi açıdan okul öncesi eğitimden faydalanamayan, sosyo kültürel ve ekonomik yönden yetersiz ailelerin yaşadığı bölgelerdeki çocuklara ulaşılarak gelişimlerini desteklemek, anne ve babaları bilinçlendirme amaçlanmıştır. Proje, belirlenen pilot illerdeki Millî Eğitim Müdürlükleri, Valilikler, Belediyeler ve Üniversitelerin iş birliği ile 2003 yılında başlamıştır.

Projede yer alan otobüslerin içi anaokulu koşullarına göre dizayn edilmiştir. Böylece, ailevi veya parasal yönden okul öncesi eğitim kurumuna gidemeyen çocukların Gezici Otobüsler aracılığıyla yaşadıkları yerlere ulaşılarak eğitimde eşitliğini sağlanması amaçlanmıştır (MEB, 2008).

3.2.3. Yaz Okulları Projesi

AÇEV ve OÖEGM, 2004 yıllarında düzenlenen protokol ile okul öncesi eğitimden faydalanamayan yoksul ailelerde yaşayan çocuklara ulaştırılması amaçlanmıştır.

Yaz Okulları Projesi ile elverişsiz koşullardaki çocukların bilişsel ve dil gelişimleri desteklenerek, ilkokula hazırlık

Tablo 5. Ulusal Projelere İlişkin Bilgiler

Ulusal Projeler	Tema	Kod	f
Erken Çocukluk Eğitim Takvimi	3-5 yaş arası çocukların okul öncesi	Materyal desteği	5
Mobil Anaokulu Projesi	eğitimden yararlanamaması	Kırtasiye yardımı	5
Yaz Okulları Projesi			
Kırsal Alanda Yaşayan Çocuklar İçin Eşit Bir Başlangıç Projesi			
Geleceğe İlk Adım Projesi		Sınıf donanımı	4
Çocuklar Gülsün Diye			

düzeylerinin artırılması amacıyla on haftalık müdahale programı hazırlanmıştır. Böylece sosyo ekonomik açıdan koşulları elverişsiz yaşayan çocuklar, kız çocukları ve etnik köken gibi olumsuz koşullara maruz kalan çocukların eğitimde fırsat eşitsizliğini önlenmesi açısından oldukça önemlidir. Bu program ile hızlandırılmış bir müfredat olan yaz okulu planlanmış böylece erken yaşta eğitim eşitliği sağlanması hedeflenmiştir (Bekman, Aksu-Koç ve Erguvanlı-Taylan, 2012).

3.2.4. Kırsal Alanda Yaşayan Çocuklar için Eşit Bir Başlangıç Projesi

Aile Çocuk Eğitim Vakfı (AÇEV) tarafından 2012-2015 yılları arasında Tokat ilinde uygulanan proje, özellikle kolay ulaşımı olmayan, köylerde yaşayan dezavantajlı çocukların eğitimde fırsat eşitsizliğini önlemek amacıyla geliştirilmiştir.

Projenin amacı, kırsalda yaşayan 3-5 yaş grubu çocukların okul öncesi eğitimi almaları, eğitim ortamlarının materyal ve fiziki donanımlarının iyileştirilmesi, ailelerin erken çocukluk eğitimi konusunda farkındalık kazanmaları ve toplum temelli modeli ile kadınların güçlendirilmesi olarak sıralanmıştır.

Proje sürecinde Tokat'ın 24 köyünde 1098 çocuğa ulaşılmıştır (AÇEV, 2016).

3.2.5. Geleceğe İlk Adım Projesi

Aile Çocuk Eğitim Vakfı (AÇEV) ile Türk Vodafone Vakfı (TVV) tarafından "Güneydoğu Anadolu Yaz Okulları" ve "Aile Destek" projeleri birleştirilerek 2009-2012 yılları arasında "Geleceğe İlk Adım" projesi gerçekleştirilmiştir. Projenin hedefi elverişsiz şartlarda yaşayan, okul öncesi eğitim almamış çocukların bölgesel eşitsizliği ortadan kaldırılması ile eşit eğitim fırsatı sunulması amaçlanmıştır.

Proje kapsamında; maddi yetersizliklerden kaynaklı okul öncesi eğitimden faydalanamayan, gelişimleri risk altında olan çocukların eğitimde kaliteyi belirleyen unsurların: sınıfların ideal fiziki ortamlarının düzenlenmesi, gelişimine ve yaşına uygun eğitim programlarının hazırlanması, öğretmenlerin eğitimi, veli eğitimleri ve zenginleştirilmiş eğitim materyalleri olarak belirlenmiştir.

Proje süresince 53 ilde, 545 sınıfın donanımı gerçekleştirilmiştir. Bu proje ile 40.305 çocuğa ulaşılmış, elverişsiz koşullarda yaşayan çocuklara öncelik verilerek ihtiyaç duyulan kitleye eğitim verilmesi sağlanmıştır (TVV, AÇEV ve MEB, 2011).

3.2.6. Çocuklar Gülsün Diye Projesi

Çocuklar Gülsün Diye Derneği 2010 yılında Türkiye'de okul öncesi eğitimin yaygınlaştırılması ile eğitimde fırsat eşitsizliğin önüne geçmeyi amaçlamıştır. 2015 yılında Millî Eğitim Bakanlığı ile protokol imzalayarak belirlenen 39 ilde anaokulu yapımı, ulaşım için araç temini, sınıf donanımları ile okul öncesi eğitimden maruz kalan çocuklara ulaşmayı planlamıştır (Çocuklar Gülsün Diye Derneği, 2017).

3.3. Kalkınma Planları

Türkiye Cumhuriyeti 1963 yılından beri 11 Kalkınma Planı hazırlanmış ve uygulamaya konulmuştur. Yayınlanan kalkınma planları Şekil 1'de incelendiğinde;

Kalkınma Planları Şekil 1'de görüldüğü gibi Dördüncü Beş Yıllık, Dokuzuncu Beş Yıllık, Onuncu Beş Yıllık ve On Birinci Beş Yıllık planlarında okul öncesi okullaşma oranlarının artırılmasına yönelik çalışmaların olduğu görülmektedir. Bu noktada, geçmişten günümüze okul öncesi eğitim fırsat eşitsizliği azaltılması ile ilgili gelişmeler incelendiğinde;

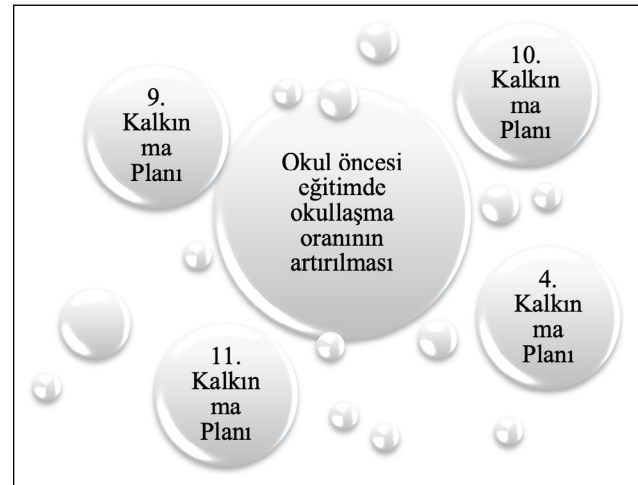
Birinci (1963-1967) ve İkinci (1968-1972) Beş Yıllık Kalkınma Planları dönemlerine dair, okul öncesi eğitimdeki fırsat eşitsizliğini azaltmaya yönelik bir gelişme yaşanmamıştır. Bunun nedeninin ülke geneli eğitim kurumlarının, öğretmenlerinin ve eğitim için gerekli olan araç gereçlerinin dengesiz dağılımı olduğu vurgulanmıştır. Bu da kalkınma planlarının son on yıllık dönem içinde okul öncesine yönelik gelişmelerin olmadığı görülmektedir.

Üçüncü Beş Yıllık (1973-1977) Kalkınma Planı uygulanmaya başlandığı süreçte, okul öncesi eğitimde fırsat eşitsizliğini azaltmaya dair bir planlama yapılmadığı, kaynakların sınırlı olması sebebiyle okullaşma oranının artırılması için derneklerin, vakıfların ve özel sektörlerin teşvik edilmesi öngörülmüştür.

Dördüncü Beş Yıllık (1979-1983) Kalkınma Planının sonlarına doğru gelişmiş illerden seçilen dezavantajlı çocuklar hedef alınarak pilot uygulama yapılmıştır. Okul öncesi eğitimin sonuçları doğrultusunda sistemin geliştirilmesi ve mevcut kapasitenin artırılması planlanmıştır.

Beşinci Beş Yıllık (1985-1989), Altıncı Beş Yıllık (1990-1994), Yedinci Beş Yıllık (1996-2000) ve Sekizinci Beş Yıllık (2001-2005) Kalkınma Planlarının tekrarlanması, sorunlara belirlenen sürelerde çözüm bulunamaması ve hedeflere ulaşamaması, ertelenmesine neden olmuştur.

Dokuzuncu Beş Yıllık (2007-2013) ve Onuncu Beş Yıllık (2014-2018) Kalkınma Planları kapsamında okul

Şekil 1. Kalkınma Planları.

öncesi okullaşma oranının istenilen düzeye erişebilmesi amacıyla fiziki alt yapının, öğretmen eksikliğinin ve aile eğitimlerine ağırlık verilmesi hedeflenmiştir. Bu doğrultuda, okullaşma oranı 2006 yılında yüzde 24'e yükselmişken, 2018 yılında ise 70'e çıkması planlanmıştır. Fırsat eşitsizliğini önlemek için özel kaynaklar eğitime ayrılarak, kamu kaynakların ihtiyacı duyulan kesimlere yönlendirilmesi öngörülmüştür.

On Birinci Beş Yıllık (2019-2023) Kalkınma Planı'nda "Eğitim Sisteminde Kalitenin Artırılması" hedefi ile okul öncesi eğitimdeki fırsat eşitsizliğini azaltmaya yönelik önemli adımların olduğunu göstermiştir. Kalkınma planı incelendiğinde, okul öncesi dönem 5 yaş okullaşma oranının yüzde 75.1'den 2023 yılına kadar 100.0 olması hedeflenmiştir. Bu kapsamda; okul öncesi dönem 5 yaş zorunlu eğitim kapsamına alınarak, bu doğrultuda ihtiyaç duyulan yeni derslik yapımı, ilave ek dersliklerin oluşturulması ve atıl durumda olan binaların kullanıma açılması sağlanacaktır. Elverişsiz hanelerde yaşayan çocukların eğitime erişimini artırıcı önlemler kapsamında yerel yönetim kuruluşları, dernek ve vakıflarla iş birliği ile okullaşma politikaları geliştirilecektir. Anne ve babalara yönelik eğitimler artırılacaktır. Bununla birlikte çocukların eğitim hayatlarındaki eksiklerini gidermek için gerekli olan eğitim materyalleri, ulaşım, beslenme ve bireysel ihtiyaçların vb. desteklenmesi sağlanacaktır.

Türkiye'deki uygulanan kalkınma planları incelendiğinde, okul öncesi eğitimde fırsat eşitsizliğini azaltmaya yönelik adımların oldukça yavaş bir ilerleme kaydedildiği ve ilgili çalışmaların son derece kısıtlı olduğu görülmektedir. Onbirinci kalkınma planında ise okul öncesi eğitimdeki fırsat eşitsizliği azaltmaya yönelik önemli adımların atıldığı görülmektedir.

3.4. Milli Eğitim Şuraları

Cumhuriyet tarihi boyunca süregelen Milli Eğitim Şuraları (1921-2021) MEB'in en yüksek danışma kurulu olup, eğitim niteliğini artırıcı öneriler sunmakla yükümlüdür (MEB, 2014).

Şekil 2'de okul öncesi eğitimin zorunlu eğitim kapsamına

Şekil 2. Milli Eğitim Şuraları.

na alınması yönelik ilk adımların XVII. ve XX. Milli Eğitim Şuraları'nda atıldığı görülmektedir. Bu doğrultuda MEŞ'nda geçmişten günümüze okul öncesi eğitim fırsat eşitsizliği azaltılması ile ilgili gelişmeler incelendiğinde;

I.Milli Eğitim Şurası ile IV. Milli Eğitim Şurası'na kadar (1939-1949) okul öncesi eğitim fırsat eşitsizliği azaltılması ile ilgili herhangi bir görüş alınmamıştır.

V.Milli Eğitim Şurası'nda (5-14/02/1953) ilk kez okul öncesi eğitimden bahsedilmiştir. Fakat, okul öncesi eğitimdeki fırsat eşitsizliğini azaltmaya yönelik herhangi bir karar alınmamıştır.

VI.Milli Eğitim Şurası'ndan XVI.Milli Eğitim Şuraları'na kadar (1957-1999) okul öncesi eğitimin gelişimi ile ilgili kararlar alınmış, ancak geçen süreler dikkat alındığında eğitimde fırsat eşitsizliğine yönelik herhangi bir çalışmaya rastlanılmamıştır.

XVII. Milli Eğitim Şurası'nda (13-17/11/2006) okul öncesi eğitimdeki fırsat eşitsizliğini azaltmaya yönelik ilk adımın atıldığı görülmüştür. Bu kapsamda okul öncesi eğitimin çocuklar üzerinde olumlu etkileri üzeri durulmuş, buna yönelik okul öncesi eğitimin zorunlu eğitim kapsamına alınması kararı alınmıştır (MEB, 2006).

XVIII ve XIX. Milli Eğitim Şuraları'nda (2010-2014) okul öncesi eğitimdeki fırsat eşitsizliği ile ilgili eğitim gündeminde yer almamıştır.

Okul öncesi eğitimdeki fırsat eşitsizliğini azaltmaya yönelik önemli adımların atıldığı en kapsamlı çalışma XX. Milli Eğitim Şurası (01-03/12/2021) olmuştur. XX. Milli Eğitim Şurası'nın temaları arasında "Temel Eğitimde Fırsat Eşitliğinin Artırılması" okul öncesi eğitimde fırsat eşitsizliğini azaltmaya yönelik çalışmaların öncelikler arasında olduğu göstermiştir. Şura'da 5 yaşın yüzde yüz artırılması için gerekli olan mali, beşerî ve fiziki imkanların sağlanması belirtilmiştir. Ayrıca 0-3 yaş çocukların kapsayıcı ve bütüncül yaklaşımı ile gerekli olan bakım hizmetlerinden faydalanabilmesi için çalışmaların yapılması Şura tavsiye kararında göstermiştir.

Kırsal bölgelerde nüfusun az olduğu köy ve diğer yerleşim alanlarında yaşayan çocuklar ile kentsel bölgelerde maddi imkansızlıklardan dolayı okul öncesi eğitime erişimi olmayan çocuklara ulaşılması için ihtiyaca göre farklı modeller geliştirilmesi planlanmıştır. Şura kararında tavsiye edilen gezici sınıf, gezici öğretmen sınıfı, mobil anaokulu, taşıma merkezli anasınıfı, yaz eğitimi, toplum temelli erken müdahale modeli ve ev temelli eğitim vb. olarak aile ve bölgeleri dikkate alarak belli standartlar belirlenip, geliştirilmesi önerilmiştir (TTKB, 2021).

4. OKUL ÖNCESİ EĞİTİM GÖSTERGESİ

Okul öncesi eğitimde yıllara göre okullaşma oranları, bölgelere göre okullaşma oranları, okul kurumlarına göre derslik ve öğretmen sayıları, eğitim bütçesi ve MEB 2019-2023 Stratejik Planında yer alan okul öncesi eğitimde fir-

sat eşitsizliğini azaltmaya yönelik hedefleri ve Türkiye ve OECD ortalamalarına göre okul öncesi 3-5 yaş aralığındaki çocukların katılım oranları ile ilgili sayısal veriler aşağıda yer almaktadır.

MEB 2015-2016 eğitim öğretim yılından, 2020-2021 eğitim öğretim yılları arasındaki örgün eğitim istatistik verilerinde, 3-5 yaş aralığındaki kız ve erkek çocuklarının okullaşma oranlarında son beş yılda en yüksek %75 seviyelerine çıkarken, 2020/2021 eğitim-öğretim yılı MEB istatistiklere göre okul öncesi oranlarında ciddi oranda düşüş olduğu Tablo 6'da görülmüştür. Söz konusu covid-19 salgını döneminde ailelerin çocukları okula göndermek istememelerinin nedeni bu süreçte salgının risklerinden korkmaları yanı sıra işten ayrılma gibi ekonomik kaynaklı sıkıntılardan dolayı olduğu belirtilmiştir (Yurdakul, Yıldırım ve Şahin, 2021; İnan, 2020).

Bölgelere göre okul öncesi 3-5 yaş grubu çocukların okullaşma oranları Tablo 7 incelendiğinde, bölgesel eşitsizlik ve cinsiyetler arası eşitsizliğin İstanbul ve Batı Anadolu illerinde Türkiye ortalamasının oldukça altında olduğunu göstermiştir.

Tablo 8'de okul öncesi kurumları 2020-2021 eğitim öğretim yılı verileri göre, MEB'e bağlı resmi ve özel anaokulu ve anasınıfları, yaz okulları ve gezici sınıf ile MEB'e bağlı olmayan AÇSHB ile İş Kanunu'na Göre İşletmelerde Açılan Kreşler incelendiğinde öğrenci ve öğretmen sayılarındaki önemli artışların okul öncesi 5 yaş

Tablo 6. 2015-2021 Yılları Arası Okul Öncesi Eğitimde Okullaşma Oranları

Öğretim yılı	Yaş	Kız (%)	Erkek (%)	Toplam (%)
2015-2016	3	11,87	11,67	11,74
	4	33,50	33,62	33,56
	5	66,91	67,42	67,17
2016-2017	3	12,48	12,48	12,48
	4	36,17	36,13	36,15
	5	70,02	70,81	70,43
2017-2018	3	12,31	12,43	12,37
	4	38,11	38,11	38,11
	5	74,79	75,48	75,14
2018-2019	3	12,39	12,42	12,40
	4	38,10	38,02	38,06
	5	74,78	75,54	75,17
2019-2020	3	13,21	13,39	13,31
	4	33,42	33,42	33,42
	5	74,71	75,46	75,10
2020-2021	3	5,53	5,73	5,63
	4	16,36	16,45	16,41
	5	58,17	58,87	58,53

Kaynak: Milli Eğitim İstatistikleri, Örgün Eğitim 2020/2021.

grubunun zorunlu eğitim kapsamına alınmasıyla olduğu görülmektedir.

Türkiye'de 2017-2020 eğitim öğretim yılları arası en fazla kurumun MEB'e bağlı anasınıfları olduğu Şekil 3'de görülmektedir. Sayısal verilere bakıldığında, 2017-2018 yılında 54,01; 2018-2019 yılında, 51,96 iken; 2019-2020 yılında ise 49,88'dir. Son üç yılın verilerine bakıldığında yaz okulları ve gezici sınıfların 2017-2019 yıllarında herhangi bir veri girişi olmamış, 2019-2020 yılları arasında ise 0,14 ile çalışmaların başladığı görülmektedir. Bu verilere göre okul öncesi eğitimde eşitsizliği azaltmak amacıyla yapılan çalışmaların okul öncesi eğitimi yaygınlaştırma adına önemli bir göstergesi olduğudur.

MEB 2019-2023 Stratejik Planı ele alındığında eğitimde fırsat eşitsizliğini azaltmaya yönelik hedefler Tablo 9'da incelendiğinde, okul öncesi eğitimin ebeveylere belli ölçüde maliyet oluşturması ve bu maliyetten kaçınmaları, okul öncesi eğitimin önemi konusunda bilinçli olmamaları tespit edilmiştir. Bunun yanı sıra elverişsiz şartlarda yaşayan bazı ailelerin özellikle mevsimlik tarım işçisi çocuklar ve geçici koruma altındaki çocukların eğitime erişim konusunda sıkıntı yaşamaları olarak belirtilmiştir. Bu kapsamda elverişsiz şartlarda öğrenim gören çocukların beslenme ve araç gereç yardımı yapılması için hizmet modellerinin geliştirilmesi önemi üzeri durulmuştur.

Şekil 4 incelendiğinde okul öncesi eğitime yapılan harcama oranı %6,1 iken, çocuk başına yapılan harcama tutarı 9.886 TL olarak belirlenmiştir. Türkiye'de okul öncesi eğitimin harcamalarının GSYİH'ye oranı, OECD ortalamasının dörtte biri kadardır. OECD ülkeleri arasında okul öncesi eğitimde çocuk başına harcama oranı ile milli gelir oranına bakıldığında en az artıran Türkiye'dir (OECD, 2018).

Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) 2023 Eğitim Vizyon hedefinde 5 yaşın zorunlu eğitim kapsamına alınması ile okullaşma oranı %5 artmış olması önemli görülmektedir. Ancak OECD ortalamasına bakıldığında diğer üye ülkelere göre en az beş yıl daha ihtiyaç duyulmaktadır (OECD, 2018; MEB, 2018)

Türkiye ve OECD ortalamalarında okul öncesi dönem çocuklarının okula erişim oranları 2015-2019 verilerine göre Türkiye'de artış olduğu Şekil 5'te görülmektedir. Fakat Türkiye, OECD verileri göre okullaşma oranı en düşük ülkeler arasında yer almaktadır. Tedmem, 2021 raporunda, OECD ülkeleri arasında okul öncesi eğitime katılım oranı en düşük ülkelerin Türkiye, İsviçre ve Suudi Arabistan'ın %50'den daha az olduğundan, okullaşma oranları oldukça geridedir.

5. OKUL ÖNCESİ EĞİTİMDE FIRSAT EŞİTSİZLİĞİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Çeşitli sebeplerden dolayı dezavantajlı konumda olan 3-5 yaş grubu çocukların eğitime erişimlerinin desteklenmesi ve eğitimde eşitsizliğin azaltılmasına yönelik birçok araştırma yapılmaktadır. Bu doğrultuda,

Tablo 7. İstatistiki Bölge Birimleri Sınıflandırması Okul Öncesi Eğitim Seviyesi Göre Okullaşma Oranları

İBBS-Düzey	Yaş aralığı	Okul Öncesi Brüt (%)			Okul Öncesi Net (%)		
		Kız	Erkek	Toplam	Kız	Erkek	Toplam
Türkiye (TR)	3-5	29,52	30,35	29,94	28,12	28,57	28,35
	4-5	38,98	39,52	38,41	36,50	37,07	36,79
	5	60,12	62,27	61,22	56,34	57,41	56,89
İstanbul (TR1)	3-5	22,81	24,37	23,61	21,93	23,13	22,55
	4-5	28,96	30,95	29,98	27,76	29,26	28,53
	5	44,00	47,34	45,71	41,61	43,97	42,82
Batı Marmara (TR2)	3-5	35,42	36,47	35,96	32,98	33,74	33,37
	4-5	45,07	46,47	45,79	41,72	42,72	42,23
	5	69,14	71,38	70,29	62,47	63,95	63,23
Ege (TR3)	3-5	32,02	32,92	32,48	29,90	30,29	30,10
	4-5	41,19	42,31	41,77	38,29	38,71	38,50
	5	64,14	66,06	65,13	58,42	58,95	58,69
Doğu Marmara (TR4)	3-5	34,44	35,70	35,09	32,53	33,35	32,95
	4-5	44,67	46,37	45,54	42,04	43,13	42,60
	5	69,79	72,72	71,30	64,53	66,28	65,43
Batı Anadolu (TR5)	3-5	23,91	24,88	24,40	22,41	22,89	22,66
	4-5	30,69	31,90	31,31	28,64	29,17	28,91
	5	46,80	49,10	47,98	42,74	43,68	43,22
Akdeniz (TR6)	3-5	33,43	34,10	33,73	31,35	31,37	31,36
	4-5	43,41	44,05	43,69	40,48	40,47	40,47
	5	60,02	70,57	69,82	63,43	63,48	63,45
Orta Anadolu (TR7)	3-5	31,40	31,88	31,65	29,68	29,63	29,66
	4-5	41,61	42,10	41,81	39,25	38,93	39,09
	5	65,70	66,66	66,20	61,40	60,55	60,79
Batı Karadeniz (TR8)	3-5	36,39	37,13	36,77	34,32	34,33	34,33
	4-5	47,21	48,28	47,76	44,38	44,46	44,42
	5	72,37	75,43	73,94	66,82	67,88	67,36
Doğu Karadeniz (TR9)	3-5	32,80	33,33	33,07	31,08	31,15	31,11
	4-5	42,61	43,35	42,99	40,24	40,36	40,30
	5	65,01	66,40	65,72	60,31	60,44	60,38
Kuzeydoğu Anadolu (TRA)	3-5	28,14	28,52	28,34	27,65	27,91	27,78
	4-5	37,00	37,51	37,26	36,31	36,66	36,49
	5	57,92	58,83	58,39	56,53	57,14	56,84
Orta Doğu Anadolu (TRB)	3-5	32,15	32,43	32,29	31,50	31,63	31,57
	4-5	43,29	43,89	43,60	42,40	42,78	42,59
	5	70,34	72,16	71,27	68,56	69,95	69,27
Güneydoğu Anadolu (TRC)	3-5	27,66	27,97	27,82	27,16	27,30	27,23
	4-5	36,97	37,54	37,27	36,29	36,62	36,46
	5	59,00	60,51	59,77	57,65	58,67	58,17

Kaynak: Milli Eğitim İstatistikleri, Örgün Eğitim 2020/2021.

2006-2010 yılları arasında okul öncesi eğitimin yaygınlaştırılması ve fırsat eşitsizliğinin önüne geçilmesi için uygulanan projelerin içerisinde; yaz okulları, gezici sınıf, ilk adım, mobil anaokulu, okul öncesi eğitimin güçlendirilmesi, hiçbir çocuk geride kalmasın, montesori eğitimi, okul öncesi veli-çocuk eğitimi gibi uygulamalarla eşitsizliğin önüne geçilmesi planlanmıştır. Bunun yanı sıra UNICEF de eğitim materyalleri ve kırtasiye gibi malzemeler ile destek sağlamıştır (Altay, 2011).

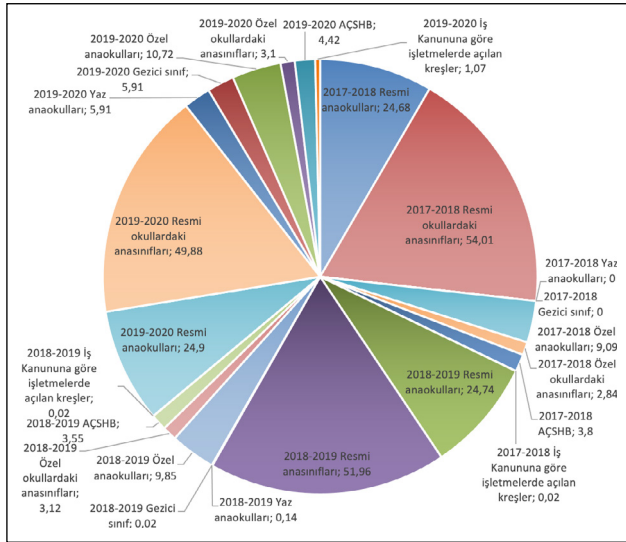
Türkiye'deki bölgeler ve iller arasında aşırı farklılıklar olması, eğitim kaynaklarının ve yatırımlar arasında eşitsiz dağılımı eğitimde fırsat eşitsizliğini baş göstermektedir. Özellikle okul öncesi eğitimin yaygınlaştırılması adına

dezavantajlı bölge ve illere öncelik verilmesi, gerekli alt yapıdaki eksikliklerin tamamlanması, mevcut öğretmen ihtiyacının karşılanması, yeni sınıfların oluşturulması ile okul öncesi eğitime erişimdeki engellerin en aza indirilmesi önerisinde bulunulmuştur. Buna ek olarak kadın istidam oranlarındaki artış göz önüne alındığında 5 yaşın yanı sıra 3 ve 4 yaşında okul öncesi eğitime erişimin ve katılımın önündeki engellerin kaldırılması ile eşitsizliğin azaltılmasına yönelik yeni politikalar geliştirilmesi gerektiği üzerinde durulmuştur (Gür, Çelik, Bozgeyikli ve Yurdakul, 2018). Buna ilaveten, AÇEV ve ERGe göre okul öncesi eğitimde fırsat eşitsizliğinin en önemli engelin, kurumların ücretli ve yeteri kadar bölgeler ve iller bazında olmaması olarak rapo-

Tablo 8. Okul Öncesi Eğitim Kurumları

Kurum Türü	Kurum	Öğrenci			Öğretmen		
		Kız	Erkek	Toplam	Kadın	Erkek	Toplam
Okul Öncesi Eğitim (Resmi)							
MEB'e Bağlı Kurumlar	Anaokulu	146 698	158 648	305 346	21 628	2 852	24 480
	Anasınıfı	313 855	335 011	648 866	36 898	2 408	39 306
	Yaz okullu	11 661	12 701	24 362	-	-	-
	Gezici sınıf	45	40	85	-	-	-
Toplam	24 458	499 204	533 259	1 032 463	58 526	5 260	63 786
Okul Öncesi Eğitim (Özel)							
MEB'e Bağlı Kurumlar	Anaokulu	54 575	63 548	118 123	11 182	611	11 793
	Anasınıfı	15 756	17 606	33 362	4 426	35	3 282
	Yaz okulu	2 512	2 895	5 407	-	-	-
Toplam	6 520	89 342	104 176	193 518	21 822	800	22 622
MEB'na Bağlı Olmayan Kurumlar							
Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına Bağlı Kreş ve Bakımevleri (AÇSHB) İş Kanunu'na Göre İşletmelerde Açılan Kreşler		16 469	20 093	36 626	7 382	154	7 536
		30	34	36 562	11	-	11
		16 499	20 127	36 626	7 393	154	7 547
		1 444	16 499	20 127	36 626	7 393	154

Kaynak: Milli Eğitim İstatistikleri, Örgün Eğitim 2020/2021.

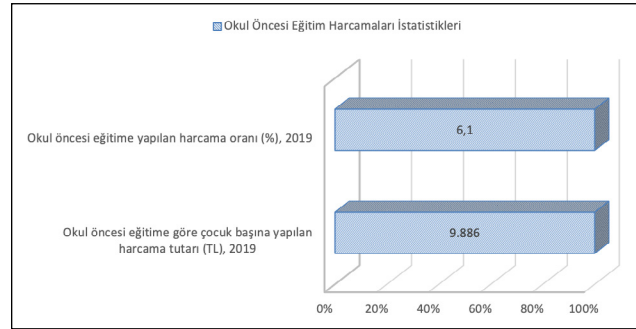

Şekil 3. Okul Öncesi Eğitim Kurumlarının 2017-2020 Yıllarına Göre Dağılımı.

Kaynak: Milli Eğitim İstatistikleri, Örgün Eğitim 2017-2020 yılları resmi istatistiklerinden araştırmacılar tarafından derlenmiştir.

runda yer almaktadır (AÇEV ve ERG, 2016).

Magnuson ve Waldfogel'e (2005) göre okul öncesi eğitimde fırsat eşitsizliğinin azaltılmasını sağlayacak en güçlü çözümün, kalite standartlarında hazırlanacak olan okul ön-

Şekil 4. Okul Öncesi Eğitim Harcamaları İstatistiği.

Kaynak: TÜİK Eğitim Harcamaları İstatistiği, 2020.

cesi eğitim programı ile mümkün olacağını belirtmişlerdir. Ancak en büyük sorunun ekonomik ve siyasi eğilimlere göre şekillenen geçici projeler olduğudur. Bu noktada, eğitimde eşitsizliğin azaltılması için uygulanan projelerin belirli bölgeler ve illerle sınırlı kalınmaması ve okullar arasındaki farklılıkların azaltılması, gerekli iyileştirmelerin yapılması adına temel eğitimde 10.000 okul projesi başlatılmıştır (MEB, 2022). Bununla birlikte Türk Eğitim Derneği, 2007 yılında yaptığı çalışmada, okul öncesi eğitimdeki eşitsizliğin temel sorunlarının çözümünde yapılması gerekenlerin, eğitim sisteminin bir bütünlük içinde uluslararası standartlarla uyumlu olması ve toplumsal adaletin ve bütünlüğün

Tablo 9. MEB 2019-2023 Stratejik Planı Okul Öncesi Eğitimde Fırsat Eşitsizliğini Azaltmaya Yönelik Hedefleri

MEB Strateji Planı (2019-2023)	Okul öncesi 3-5 yaş arası elverişsiz şartlarda yaşayan çocukların eğitim niteliğinin artırılması							İzleme sıklığı
	Hedef	Başlangıç değeri	2019	2020	2021	2022	2023	
Okul öncesi 3-5 yaş arası çocukların okullaşma oranları (%)	40	44,02	45,4	46	48	50	55	6 ay
Elverişsiz şartlarda öğrenim gören çocukların beslenme ve araç gereç yardımı yapılması (%)	20	0	10	40	50	100	100	6 ay
İlkokula hazırlık öncesi en az bir yıl okul öncesi eğitim almış olması (%)	20	63,25	70	77	85	95	100	6 ay
Elverişsiz şartlarda öğrenim gören çocukların sayısı (%)	10	0	500	1.000	1.500	3.000	5.000	6 ay
Koordinatör Birim	TEGM							
İş birliği Yapılacak Birimler	HBÖGM, ÖYGGM							

Kaynak: MEB 2019-2023 Stratejik Planı, 2019.

temellerinde zorunlu eğitim kapsamına alınması olarak belirtmişlerdir (TED, 2007). Buna ek olarak, EACEA, 2009 raporunda, ebeveynlerin dahil olduğu hem eğitim hemde katılım sağladığı aile destek programlarına bakıldığında, olumsuz koşullarda büyüyen ve okul öncesi eğitime erişimi olmayan çocukların sosyal-duygusal davranışlar, bilişsel ve dil becerilerinin üzerinde önemli etkilerin olduğunu göstermiştir. Bu kapsamda Aralık 2021 yılında gerçekleştirilen

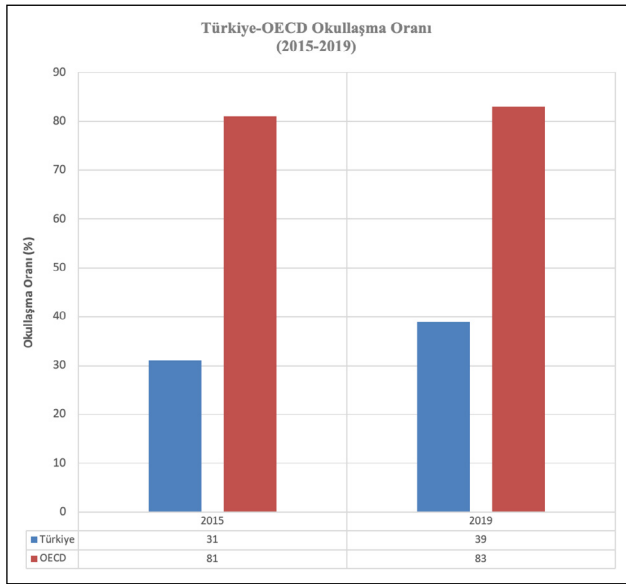
20. Milli Eğitim Şûrası sonrasında çok kısa zamanda okul öncesi okullaşma oranında büyük adımlar atılmıştır. Bu süreçte 11 ilde 5 yaş okullaşma oranı yüzde 95'in üzerinde artış olmuştur. Söz konusu OECD ortalamasına bakıldığında yapılan iyileştirmelerin Türkiye'de önemli adımların atıldığı göstermektedir (MEB, 2022).

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışma, okul öncesi eğitimde fırsat eşitsizliğini azaltmaya yönelik Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) bünyesinde Cumhuriyet'ten günümüze kadar uygulanan politikalar ve yapılan düzenlemelerin eğitime yansımaları açısından ele alınmıştır.

Okul öncesi eğitimde fırsat eşitsizliğini azaltmaya yönelik Türkiye'de uygulanan 81 araştırmanın içerisinde yer alan; ulusal ve uluslararası projeler, Hükümet politikaları, Kalkınma Planları, Millî Eğitim Şûraları, Stratejik Planlar ve 2023 Eğitim Vizyon Belgesi ile mevcut durum hakkında ve geleceğe yönelik tahmine dayalı politika önerilerinin bulunduğu veriye dayalı kanıtlar yer almıştır. Ayrıntılı olarak çalışmalar incelendiğinde, eğitimde eşitsizlikleri azaltmak için ebeveynlerinde dahil olacağı projelere ve uluslararası standartlarla uyumlu eğitim programlarına ihtiyacı duyulmaktadır. Bunun yanı sıra, uygulanan projelerin verimliliğinin izlenmesi ve uygulamada karşılaşılan aksaklıklar tespit edilerek iyileştirilmesi gerekmektedir.

Türkiye'de okul öncesi eğitimine yapılan harcamalar incelendiğinde hem kamu olsun hemde özel kaynaklara ihtiyaç duyulmaktadır. Devletin eğitim hizmetlerine ayırdığı bütçe ile ailelerin çocukları için ayırdıkları bütçe eğitimde

Şekil 5. Türkiye ve OECD Ortalamalarına Göre Okul Öncesi 3-5 Yaş Aralığındaki Çocukların Katılım Oranları (2015-2019).

Kaynak: OECD, 2021.

fırsat eşitliğini etkilemektedir. Nitekim eğitime yapılan harcamalar göreceli olarak verimli olduğu sayısal verilerle doğrulansa da bölgesel farklılıkların çok çeşitli olması sebebiyle öğrenci başına düşen harcamalar artışı vurgulanmaktadır. Bunun başında en belirgin olanı aile gelir eşitsizliği denilebilir. Bu eşitsizliği azaltmak için kamu politikaları önemli hale gelmektedir. Devletin ayırdığı bütçeler gerek yerel gerekse merkezi yönetimlerin iş birliği ile toplumsal ve sosyal politikalar oluşturularak toplumu bilinçlendirmeyi hedef alan eğitim politikalarına ihtiyaç duyulmaktadır.

Okul öncesi eğitimin zorunlu olması okullaşma oranındaki artışlar göz önüne alındığında yapılan çalışmaların eşitsizliği azaltmaya yönelik önemli gelişmeler olduğu göstermektedir (Özer, Gençoğlu & Suna, 2021). Bununla birlikte nüfusu az köy ve daha küçük yerleşim yerlerinde anasınıfi açılabilmesi için öğrenci sayısının 10'dan 5'e düşürülmesi ile okul öncesi eğitime erişimin kolaylaştırılması adına önemli bir adım olarak görülmektedir (MEB, 2021a).

Okul öncesi 3-5 yaşın eğitimde eşit imkanlara sahip olması amacıyla planlanan politika ve uygulamaların mümkün olduğunca erken uygulanması, şartları elverişsiz hanelerde yaşayan çocukların karşılaştığı öğrenme önündeki engelleri en aza indirilmesine ve bilişsel, sosyal-duygusal vb. gelişimlerinde kritik derecede öneme sahiptir (OECD, 2018). Bu bağlamda eğitimde eşitliği sağlayacak uygulama ve politikalara özellikle çocukların ve ailelerin ihtiyaçları göz önüne alınarak politikalar belirlenmelidir.

Etik: Bu makalenin yayınlanmasıyla ilgili herhangi bir etik sorun bulunmamaktadır.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazarlar, bu makalenin araştırılması, yazarlığı ve/veya yayınlanması ile ilgili olarak herhangi bir potansiyel çıkar çatışması beyan etmemiştir.

Finansal Destek: Yazarlar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Ethics: There are no ethical issues with the publication of this manuscript.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: The authors declared no potential conflicts of interest with respect to the research, authorship, and/or publication of this article.

Financial Disclosure: The authors declared that this study has received no financial support.

KAYNAKLAR

- Altay, S. (2011). Preschool period and its current state in national educational council since the foundation of Turkish Republic. *Education Sciences*, 6(1), 660–672.
- Anne Çocuk Eğitim Vakfı (AÇEV) ve Eğitim Reformu Girişimi (ERG). (2016). *Her çocuğa eşit fırsat: Türkiye'de erken çocukluk eğitiminin durumu ve öneriler*. İstanbul.
- Anne Çocuk Eğitim Vakfı (AÇEV). (2016). *Kırsal alanda yaşayan çocuklar için eşit bir başlangıç projesi*. İstanbul.

- Arı, R., Deniz, E. M., Erişen, Y., & Çeliköz, N. (2006). *Çocukların okula hazırlanması anne çocuk eğitimi temel araştırması*, Ankara: T.C. Millî Eğitim Bakanlığı, Projeler Koordinasyon Merkezi Başkanlığı.
- Avrupa Komisyonu /EACEA/Eurydice/Eurostat. (2014). *Avrupa'da erken çocukluk eğitim ve bakımı*. Eurydice ve Eurostat Raporu. Lüksemburg: Publications Office of the European Union.
- Aslanargun, E., & Tapan, F. (2011). Preschool education and its effects of children. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(2), 219–238. [Turkish]
- Bekman, S., Aksu-Koç, A., & Erguvanlı-Taylan, E. (2012). Altı yaşındaki çocuklara yönelik bir müdahale programının etkisi: Bir yaz okulu modeli. *Avrupa Erken Çocukluk Eğitim Araştırma Dergisi*, 19, 409–431. [Turkish]
- Bowen, G.A. (2009). Document analysis as a qualitative research method. *Qualitative Research Journal*, 9(2), 27–40. [CrossRef]
- Çocuklar Gülsün Diye Derneği (2017). <https://www.cocuklargulsundiye.org/>
- Derman, M. T., & Başal, H. A. (2010). Qualitative and quantitative developments in primary education between the foundation of the republic and today. *e-Journal of New World Sciences Academy*, 3(11), pp 560–569. [Turkish]
- Development Analytics (2017). *Türkiye'de 0-6 yaş arası çocuğun durumu*. Anne Çocuk Eğitim Vakfı. [Turkish]
- Dünya Bankası İnsani Kalkınma Departmanı. (2011). *Türkiye'de temel eğitimde kalite ve eşitliğin geliştirilmesi: Zorluklar ve seçenekler* [Rapor No: 54131-TR]. [Turkish]
- EACEA. (2009). *Avrupa'da erken çocukluk eğitimi ve bakımı: Sosyal ve kültürel eşitsizliklerle ilgilenmek*. http://sgb.meb.gov.tr/eurydice/kitaplar/Avrupada_Erken_cocukluk_Egitimi_ve_Bakimi/Avrupada_Erken_cocukluk_Egitimi_ve_Bakimi.pdf [Turkish]
- Edwards, N. (1946). Problems of equality of opportunity in education. *Review of Educational Research*, 16(1), 46–49. [CrossRef]
- Eğitim Reformu Girişimi (ERG) (2009). *Eğitimde eşitlik politika analizi ve öneriler*. <https://www.egitimreformugirisimi.org/> [Turkish]
- Erkan, S., & Kırca, A. (2010). A study on the effects of preschool education on primary first graders' school preparedness. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 38(38), 94–106. [Turkish]
- Eroğlu, Ö., & Şimşek, H. A. (2021). The critical pedagogical approach to pre-school education in Turkey. *Eurasian Journal of Researches in Social and Economics*, 8(2), 387–397. [Turkish]
- Erdemir, E., & Diri, A. (2019). *Erken Çocukluk Eğitimi Yaz Anaokullarının Suriyeli çocuklar ile Bölge çocukları üzerindeki etkileri: Değerlendirme raporu*. AÇEV. [Turkish]
- European Commission. (2019). *Avrupa'da erken çocukluk eğitimi ve bakımına ait temel veriler*.

- <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/5816a817-b72a-11e9-9d01-01aa75ed71a1/language-tr/format-PDF> [Turkish]
- European Commission. (2022). *EACEA ulusal politikalar platformu*. https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/national-reforms-early-childhood-education-and-care-83_en adresinden erişilmiştir.
- Glesne, C. ve Peshkin, A. (1992). *Becoming qualitative researchers an introduction*. Longman Group Ltd.
- Gür, B. S., Çelik, Z., Bozgeyikli, H., & Yurdakul, S. (2018). *Eğitime bakış 2018: İzleme ve değerlendirme raporu*. Eğitim-Bir-Sen Stratejik Araştırmalar Merkezi. [Turkish]
- Magnuson, K. A., & Waldfogel, J. (2005). Early childhood care and education: Effects on ethnic and racial gaps in school readiness. *The Future of Children*, 15(1), 169–196.
- Merriam, S. B. (1998) *Qualitative research and case study applications in education*. Jossey-Bass Publishers.
- Millî Eğitim Bakanlığı (MEB). (2008). *Mobil anaokulu projesi*, Ankara, Millî Eğitim Bakanlığı Projeler Genel Müdürlüğü
- Millî Eğitim Bakanlığı (MEB). (2014). *Millî eğitim şuraları yönetmeliği*. Resmî Gazete, 08.07.2014, Sayı: 29054. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=19846&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5> [Turkish]
- Millî Eğitim Bakanlığı (MEB). (2015). *Millî Eğitim Bakanlığı 2015-2019 stratejik planı*. Ankara.https://sgb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2015_09/10052958_10.09.2015sp17.15imzasz.pdf [Turkish]
- Millî Eğitim Bakanlığı (MEB). (2016). *Millî Eğitim İstatistikleri Örgün Eğitim 2015-2016*. https://sgb.meb.gov.tr/www/icerik_goruntule.php?KNO=232 [Turkish]
- Millî Eğitim Bakanlığı (MEB). (2017). *Millî Eğitim İstatistikleri Örgün Eğitim 2016-2017*. https://sgb.meb.gov.tr/www/icerik_goruntule.php?KNO=270 [Turkish]
- Millî Eğitim Bakanlığı (MEB). (2018). *Millî eğitim istatistikleri: Örgün eğitim 2017-2018*. Ankara.<https://sgb.meb.gov.tr/www/mill-egitim-istatistikleri-orgun-egitim-2017-2018/icerik/327> [Turkish]
- Millî Eğitim Bakanlığı (MEB). (2018). 2023 Eğitim Vizyonu. http://2023vizyonu.meb.gov.tr/doc/2023_EGITIM_VIZYONU.pdf [Turkish]
- Millî Eğitim Bakanlığı (MEB). (2019a). *Millî Eğitim İstatistikleri Örgün Eğitim 2018-2019*. https://sgb.meb.gov.tr/www/icerik_goruntule.php?KNO=361 [Turkish]
- Millî Eğitim Bakanlığı (MEB). (2019b). Millî Eğitim Bakanlığı 2019-2023 Stratejik Planı. Ankara.https://abdigm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2021_11/11112345_Stratejik_Plan_2019_2023.pdf [Turkish]
- Millî Eğitim Bakanlığı (MEB). (2020). *Millî Eğitim İstatistikleri Örgün Eğitim 2020/21*. Ankara: Resmî İstatistik Programı.http://sgb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2021_09/10141326_meb_istatistikleri-orgun-egitim_2020_2021.pdf [Turkish]
- Millî Eğitim Bakanlığı (MEB). (2021a). Köy Okullarında 5 Çocuk için Ana Sınıfı Açılacak.<https://www.meb.gov.tr/koy-okullarinda-5-cocuk-icin-ana-sinifi-acilabilecek/haber/24771/tr> [Turkish]
- Millî Eğitim Bakanlığı (MEB). (2021b). 2020 Yılı Birim Faaliyet Raporu. Ankara.https://tegm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2021_03/11122055_2020_YYIY_Birim_Faaliyet_Raporu.pdf [Turkish].
- Millî Eğitim Bakanlığı (MEB). (2022). Güncel Eğitim Politikaları ve 20. Millî Eğitim Şurası Tavsiye Kararları. Ankara. https://cdn.eba.gov.tr/icerik/2022/03/Guncel_Egitim_Politikaları_ve_20_Millî_Egitim_Surasi_Tavsiye_Kararları.pdf [Turkish]
- OECD. (2012). *Equity and quality in education: Supporting disadvantaged students and schools*. OECD Publishing. [CrossRef]
- OECD. (2016). *Education at a Glance 2016: OECD Indicators*. OECD Publishing. [CrossRef]
- OECD. (2018). *Education at a glance 2018: OECD indicators*. Organisation for Economic Co-operation and Development. https://www.oecd-ilibrary.org/education/education-at-a-glance-2018_eag-2018-en
- OECD. (2021). *Education at a glance 2021: OECD indicators*. OECD Publishing. https://www.oecd-ilibrary.org/education/education-at-a-glance-2021_b35a14e5-en
- Oktay, A. (1990). Türkiye’de Okul Öncesi Eğitim. *Marmara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2, 151-160.
- Öğülmüş, S. (1991). İçerik analizi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 24(1), 213–228. [Turkish]
- Özer, M., Gençoğlu, C., & Suna, E. (2020). Türkiye’de Eğitimde Eşitsizlikleri Azaltmak İçin Uygulanan Politikalar. *Ondokuz Mayıs University Journal of Education Faculty*, 39(2), 294–312. [Turkish]
- Özer, M., Gençoğlu, C. & Suna, E. (2021). The development of pre-school education in Turkey and its role in narrowing the educational inequality. *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi*, 11(1), 356–370. [Turkish]
- Polat, S. (2014). *Türkiye’nin 2023 vizyonu ve eğitimde “orta kalite tuzağı”*. Seta Yayınları.
- Schleicher, A. (2009). Securing quality and equity in education: lessons from PISA. *Prospects*, 39(3), 251–263. [CrossRef]
- Tabak, H. (2017). *Türk eğitim sisteminde eğitimde fırsat eşitliğinin değerlendirilmesi ve geliştirilmesine ilişkin politika önerileri* [Yayınlanmamış Doktora Tezi]. Gazi Üniversitesi, Eğitim Yönetim Bilim Dalı.
- Tan, M. (1987). Eğitsel fırsat eşitliği, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 20(1), 245–259. [Turkish] [CrossRef]
- Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı (TTKB). (1993). 14. Millî Eğitim Şurası Kararları. https://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_09/29165401_14_sura.pdf [Turkish]

- Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı (TTKB). (2018). *Geçmişten günümüze Millî Eğitim Şûraları* https://ttkb.meb.gov.tr/www/gecmisten-gunumuze-mill-egitim-sralari/icerik/328 adresinden erişilmiştir.
- Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı (TTKB). (2021). *20. Millî Eğitim Şûrası Kararları*. https://ttkb.meb.gov.tr/dosyalar/suralar/dokumanlar/20_Sura.pdf [Turkish]
- TEDMEM. (2021a). *Bir bakış eğitim 2021*. https://tedmem.org/download/bir-bakista-egitim-2021?wpdmdl=3866&refresh=6287e676b24d11653073526 [Turkish]
- TEDMEM. (2021b). *20. Millî Eğitim Şûrası konularına ilişkin görüş ve öneriler (TEDMEM Güncel Yayınlar Dizisi 6)*. Türk Eğitim Derneği Yayınları. [Turkish]
- TEDMEM. (2022). *2021 Eğitim Değerlendirme Raporu (TEDMEM Değerlendirme Dizisi 8)*. Türk Eğitim Derneği. [Turkish]
- T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı (DPT). (1963). *Kalkınma Planı (Birinci Beş Yıl) 1963-1967*. https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2022/07/Kalkinma_Plani_Birinci_Bes_Yillik_1963-1967.pdf [Turkish]
- T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı (DPT). (1968). *İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı 1968-1972*. https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2022/07/Ikinci_Bes_Kalkinma_Plani-1968-1972.pdf [Turkish]
- T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı (DPT). (1972). *Üçüncü beş yıllık kalkınma planı 1973-1977*. https://fka.gov.tr/sharepoint/userfiles/Icerik_Dosya_Ekleri/Kalkinma_Planlari/III.%20Be%C5%9F%20Y%C4%B1ll%C4%B1k%20Kalk%C4%B1nma%20Plan%C4%B1%201973-1977.pdf [Turkish]
- T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı (DPT). (1979). *Dördüncü beş yıllık kalkınma planı 1979-1983*. http://www.sp.gov.tr/upload/xSPTemelBelge/files/tmApE+p-lan4.pdf [Turkish]
- T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı (DPT). (1984). *Beşinci beş yıllık kalkınma planı 1985-1989*. https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2022/08/Besinci-Bes-Yillik-Kalkinma-Plani-1985-1989.pdf [Turkish]
- T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı (DPT). (1989). *Altıncı beş yıllık kalkınma planı 1990-1994*. https://www.trakyaka.org.tr/upload/Node/35254/xfiles/plan6.pdf [Turkish]
- T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı (DPT). (1995). *Yedinci beş yıllık kalkınma planı 1996-2000*. https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/114847 [Turkish]
- T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı (DPT). (2000). *Uzun vadeli strateji ve sekizinci beş yıllık kalkınma planı 2001-2005*. https://www.goc.gov.tr/kurumlar/goc.gov.tr/files/8kalk%C4%B1nmaplan%C4%B1.pdf [Turkish]
- T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı (DPT). (2006). *Dokuzuncu kalkınma planı-2013*. https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2006/07/20060701M1-2.pdf [Turkish]
- T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı (DPT). (2019). *On birinci kalkınma planı (2019-2023)*. RG: 23.07.2019, S:30840-mükerrer. https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2022/07/On_Birinci_Kalkinma_Plani-2019-2023.pdf [Turkish]
- T.C. Kalkınma Bakanlığı (KB). (2013). *Eğitim sisteminin kalitesinin artırılması onuncu kalkınma planı (2014-2018)*. Özel İhtisas Komisyonu Raporu, Ankara. [Turkish]
- Türk Eğitim Derneği (TED). (2007). *Türkiye'de okul öncesi eğitim ve ilköğretim sistemi temel sorunlar ve çözüm önerileri*, Özet Rapor (1. baskı). Adım Ajans. [Turkish]
- Türkiye İstatistik Kurumu. (TUİK). (2020). *2020 Eğitim Harcamaları İstatistiği*. Ankara [Turkish]
- Türkiye Vodafone Vakfı (TVV), Anne Çocuk Eğitim Vakfı (AÇEV), Millî Eğitim Bakanlığı (MEB). (2011). *Geleceğe İlk Adım Projesi ve Etki Araştırması*. https://www.acev.org/wp-content/uploads/2017/11/Gelecege_ilk_adim-_projesi_ve_etki_arastirmasi.pdf [Turkish]
- UNDP Türkiye. (2015). *Sürdürülebilir kalkınma amaçları*. https://www.tr.undp.org/content/turkey/tr/home/sustainable-development-goals.html [Turkish]
- Waldfoegel, J. (2015). *The role of preschool in reducing inequality*. IZA World of Labor, 219. [CrossRef]
- Yıldırım, Y. (2007). *Türk eğitim sisteminin Avrupa Birliği eğitim politikalarına uyumu*. [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elâzığ. [Turkish]
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2013). *Nitel araştırma yöntemleri* (9. baskı). Seçkin Yayıncılık. [Turkish]
- Yurdakul, S., Yıldırım, B., & Şahin S. A. (2021). *Eğitime bakış 2021: İzleme ve değerlendirme raporu*. Eğitim-Bir Sen Stratejik Araştırmalar Merkezi. https://www.ebs.org.tr/ebs_files/files/yayinlarimiz2021/EgitimeBakis2021.pdf [Turkish]

Extended Summary

Policies implemented in Turkey to reduce inequality of opportunity in preschool education

PURPOSE

Preschool period is one of the most important steps of our education system and forms the basis of all education. At this point, our research includes national and international projects implemented in Turkey, Government policies, Development Plans, National Education Councils, Strategic Plans and 2023 Education Vision etc. to reduce the inequality of opportunity in pre-school education. It provides data-driven evidence on practices and current situation and predictive policy recommendations for the future.

In this direction, the aim of our research is to discuss the projects carried out within the Ministry of National Education (MEB) to reduce the inequality of opportunity in pre-school education and to provide information about the supports implemented in recent years.

METHOD

In this research, document analysis method was used. The criterion sampling method was preferred to examine the policies implemented in order to reduce the inequality of opportunity in pre-school education in Turkey. The first criterion is the literature review suitable for the research subject, and the second sources are the databases of YÖK about the theses, reports, articles, data registered in the electronic environment, papers, etc. used. The second criterion is that the projects and policies aimed at reducing inequality in pre-school education are data that have a common content. In this context, the policies implemented from the Republic to the present and the reflections of the regulations on education are included.

In the study, descriptive analysis was performed by scanning secondary data sources (YÖK's databases related to theses, reports, articles, data registered in the electronic environment, papers, etc.).

FINDINGS

Findings related to the research questions are grouped under two headings. In the first stage; While there is information about national projects, international projects, national education councils and decisions taken in development plans, applications and results; in the second stage, educational indicators; years, regions, the number of school institutions, classrooms and teachers, targets in the strategic plan, education budgets and participation rates.

In order to ensure equality of opportunity in education,

the joint efforts of the countries of the world have been and continue to be carried out through international institutions such as UNICEF, ILO and UNESCO, which are sub-units of the United Nations. In this direction, the common theme of the international projects implemented today and the efforts to reduce inequality in education has been "Children living in unfavorable conditions". "Equipment support", "Stationery aid" and "Class equipment" were determined as the codes most expressed with the support activities.

In our country, there are many education policies aimed at reducing the inequality of opportunity in pre-school education and increasing the equality of opportunity in education. Various projects carried out in the pilot provinces determined in partnership with the Ministry of National Education have been implemented and continue to be implemented. In this section, the reflections of education on the practices in regions that have difficulties in accessing pre-school education will be discussed. When we look at the national projects carried out in this direction, the common theme of the national projects is "children aged 3-5 years cannot benefit from pre-school education", while "Material support", "Stationery aid" and "Classroom equipment" are the most expressed codes in the support activities.

In the Development Plans, it is seen that there are studies to increase the pre-school enrollment rates in the Fourth Five-Year, Ninth Five-Year, Tenth Five-Year and Eleventh Five-Year plans.

In the National Education Councils (1921-2021), which continued throughout the history of the Republic, the first steps to include pre-school education in the scope of compulsory education began in the XVII. and XX. It is seen that it was thrown in the National Education Councils.

According to the MEB statistics for the 2020/2021 academic year, there has been a significant decrease in pre-school rates.

When the schooling rates of preschool children aged 3-5 years are analyzed by regions, it has been shown that regional inequality and gender inequality are well below the Turkey average in Istanbul and Western Anatolian provinces.

According to the data of the preschool institutions for the 2020-2021 academic year, when the official and private kindergartens and kindergartens, summer schools and mobile classes affiliated to the Ministry of National Education, and the MoFLSS and the kindergartens opened in the enterprises according to the Labor Law, which are not affiliated with the Ministry of National Education, are examined, there are significant differences in the number of

students and teachers. It is seen that the increases are due to the inclusion of the pre-school 5 age group in the scope of compulsory education.

It is seen that the most institutions in Turkey between the 2017-2020 academic years are kindergartens affiliated to the Ministry of National Education. Looking at the data of the last three years, it is seen that there was no data entry for summer schools and mobile classes in 2017-2019, and studies started with 0.14 between 2019-2020.

Considering the MEB's 2019-2023 Strategic Plan, when the targets for reducing the inequality of opportunity in education are examined, it has been determined that pre-school education creates a certain cost for parents and they avoid this cost, and they are not conscious of the importance of pre-school education. In addition, some families living in unfavorable conditions, especially seasonal agricultural workers and children under temporary protection, have difficulties in accessing education. In this context, the importance of developing service models in order to provide nutrition and equipment assistance to children studying in unfavorable conditions has been emphasized.

While the rate of spending on pre-school education was 6.1%, the amount of spending per child was determined as 9.886 TL. The ratio of preschool education expenditures to GDP in Turkey is one-fourth of the OECD average.

According to the 2015-2019 data, it is seen that there is an increase in preschool children's school access rates in Turkey and OECD averages. However, Turkey is among the countries with the lowest schooling rate according to OECD data.

CONCLUSION

This study has been discussed in terms of the reflections of the policies and regulations made from the Republic to the present within the Ministry of National Education (MEB) to reduce the inequality of opportunity in pre-school education.

Among the 81 studies applied in Turkey to reduce the inequality of opportunity in pre-school education; National and international projects, Government policies, Development Plans, National Education Councils, Strategic Plans and 2023 Education Vision Document, and data-based evidence about the current situation and predictive policy recommendations for the future are included. When the studies are examined in detail, there is a need for projects that parents will be involved in and education programs compatible with international standards in order to reduce inequalities in education. In addition, the efficiency of the implemented projects should be monitored and the problems encountered in practice should be identified and improved.